

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PARTICIPIÁLNÍ VAZBY VE FRANCOUZŠTINĚ A JEJICH ČESKÉ
EKVIVALENTY

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Autor práce: Klára Daňková

Studijní obor: Francouzský jazyk pro evropský a mezinárodní obchod

Ročník: 3.

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby taktéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 10. května 2012

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Ondřeji Peškovi, Ph.D. za jeho vstřícnost, cenné rady a odborné vedení při psaní této práce.

ANOTACE

Cílem této práce je popsat hlavní vlastnosti francouzského přičestí a participiálních vazeb a určit na základě korpusové analýzy české ekvivalenty francouzských participiálních vazeb.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretickou část představují první tři kapitoly, praktické části je věnována kapitola poslední. V teoretické části je nejprve definován pojem přičestí. Dále práce popisuje jeho morfologické, syntaktické a sémantické vlastnosti. Následně se zabývá participiálními vazbami. Praktická část obsahuje analýzu participiálních vazeb, která je prováděná pomocí korpusu Intercorp.

ANNOTATION

The aim of this work is to describe the main characteristics of the French participle and participle constructions and to determine on the basis of corpus analysis the Czech equivalents of French participle constructions.

The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part is represented by the first three chapters. The last chapter constitutes the practical part. In the theoretical part the term participle is defined at first. Afterwards, the work describes its morphological, syntactic and semantic characteristics. Subsequently, the work deals with participle constructions. The practical part contains an analysis of participle constructions, which is conducted by the parallel corpus Intercorp.

OBSAH

1. Úvod	8
2. Participium: neurčitý slovesný tvar	9
2.1. Povaha participia: vlastnosti přídavného jména i slovesa	9
2.1.1. Participium jako přídavné jméno	11
2.2. Tvoření participia	13
2.3. Morfologické vlastnosti	14
2.3.1. Přítomné příčestí	14
2.3.2. Minulé příčestí	16
3. Syntaktické vlastnosti	17
3.1. Přítomné příčestí	17
3.1.1. Přítomné příčestí - použití jako sloveso	17
3.1.2. Přítomné příčestí - použití jako přídavné jméno	18
3.2. Minulé příčestí	19
3.2.1. Minulé příčestí - použití jako sloveso	19
3.2.2. Minulé příčestí - použití jako přídavné jméno	20
3.3. Zvláštní použití	22
3.3.1. Přídavné jméno slovesné (adjectif verbal)	22
3.3.1.1. Sémantické vlastnosti	22
3.3.1.2. Morfologické a syntaktické vlastnosti	25
3.3.1.3. Pravopisné zvláštnosti	25
3.3.2. Participium v jiných slovních druzích	26
4. Sémantické vlastnosti a využití	27
4.1. Použití jako sloveso	28
4.2. Použití jako přídavné jméno	29
4.3. Využití v současné francouzštině	31
5. Participiální vazby	32
5.1. Participiální vazba – vymezení pojmu	32
5.2. Stavba participiální vazby	34
5.2.1. Shoda příčestí minulého – zvláštní případy	36
5.3. Syntaktická funkce a význam	38
6. Korpusová analýza – Intercorp	40
6.1. Participiální vazby s příčestím od slovesa voir	43

6.2.	Participiální vazby s příčestím od slovesa croire	59
6.3.	Participiální vazby s příčestím od slovesa dire	60
6.4.	Participiální vazby s příčestím od slovesa aller	61
6.5.	Korpusová analýza participiálních vazeb - shrnutí	61
7.	Závěr	65
8.	Résumé	67
9.	Seznam použité literatury	70

1. Úvod

Tato práce, jejímž tématem jsou Participiální vazby ve francouzštině a jejich české ekvivalenty, si klade za cíl popsat morfologické, syntaktické a sémantické hlavní vlastnosti francouzského přičestí. Její další cíl představuje popis participiálních vazeb a analýza jejich českých ekvivalentů prostřednictvím korpusu Intercorp.

V první kapitole si uvedeme, jak přičestí definují Béchade, Le Goffic a Weinrich. Dále zmíníme, v jakých tvarech se může přičestí vyskytovat a jakým způsobem se tyto tvary tvoří. Nakonec se pokusíme popsat jeho morfologické vlastnosti.

Druhá kapitola obsahuje syntaktické vlastnosti přičestí. Zvláště se zabýváme funkcemi minulého a přítomného přičestí. Zohledňujeme také skutečnost, zda je přičestí použito jako sloveso nebo jako přídavné jméno. Údaje pro popis syntaktických vlastností přičestí jsme čerpali především z gramatiky *Grammaire méthodique du français*.¹ Na závěr si uvedeme také některé lexikalizované tvary přičestí.

Následující kapitola se věnuje sémantickým vlastnostem přičestí. Význam přičestí popisujeme opět na základě toho, zda se ve větě chová jako sloveso nebo jako přídavné jméno. Okrajově se zmíníme také o využití participia v současné francouzštině.

Participiálním vazbám je určena čtvrtá kapitola této práce. Nejprve si vymezíme vlastní pojem participiální vazba a poté se pokusíme popsat její stavbu. Uvedeme si také některé zvláštní případy, ve kterých nedochází ke shodě přičestí minulého. Na závěr této kapitoly se zmíníme, jaký význam mají participiální vazby a jaké syntaktické funkce plní. Na základě tohoto přehledu vyslovíme hypotézy o možnostech překladu participiálních vazeb do češtiny.

Praktickou část této práce představuje poslední kapitola. Prostřednictvím paralelního korpusu Intercorp se pokusíme analyzovat francouzské participiální vazby. Zajímají nás především způsoby jejich překladu do češtiny a jejich významy.

¹ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadriège, 2004.

2. Participium: neurčitý slovesný tvar

2.1. Povaha participia: vlastnosti přídavného jména i slovesa

Participium představuje základní pojem této práce. Z tohoto důvodu je na začátku vhodné vymezit jeho význam. Tato část obsahuje popis základních vlastností participia pomocí přístupů různých autorů. Postupně si uvedeme, jakým způsobem definovali participium tito lingvisté: Béchade, Le Goffic a Weinrich.

Béchade vysvětluje termín participium na základě jeho schopnosti vykazovat vlastnosti přídavného jména a slovesa: „Participium má dvojí povahu, protože sdílí zároveň charakter slovesa i přídavného jména.“²

Tento autor uvádí, že participium má vlastnosti slovesa, protože „má původce děje (agens), vyjadřuje proces, může na sebe vázat jiné větné členy, mít časovou platnost v kontextu a vytvářet jádro věty.“³

Slovesné vlastnosti participia si můžeme ukázat na následujícím příkladu:

Pierre a vu Marie lisant la revue.

Vzhledem k tomu, že čas věty hlavní je minulý (ve francouzštině se jedná o *passé composé*), participium ve vedlejší větě má v tomto kontextu také význam minulý. Může být tedy nahrazeno slovesným tvarem „*qui lisait*“. *Marie* má funkci původce děje. *La revue* představuje větný člen, který na sebe participium *lisant* váže, v tomto případě se jedná o předmět přímý COD (*complément d'objet direct*).

Co se týče charakteru přídavného jména, Béchade udává, že participium má povahu přídavného jména, protože „může být *épithète* („přívlastek“), *attribut* („doplněk“) nebo *apposition* („přístavek“) a může se shodovat v rodě a čísle, pokud má tvar minulý bez pomocného slovesa.“⁴

Také povahu přídavného jména, kterou má participium, si uvedeme na příkladech:

Marie lisant la revue.

Zde participium *lisant* funguje jako *épithète* a odpovídá vedlejší větě s časovaným slovesem: *Marie qui lit la revue.*

² BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 78.

³ Tamtéž.

⁴ Tamtéž, s. 79.

La maison paraît vendue.

V tomto případě je participium *vendue* použito jako *attribut*. Má tvar minulý bez pomocného slovesa, a proto se shoduje v rodě a čísle se jménem, ke kterému se vztahuje (*la maison*).

Lisant la revue, Marie a trouvé une annonce intéressante.

Participium *lisant* zde funguje jako *apposition* (přístavek).

Jiný pohled na problematiku definování participia má Le Goffic.⁵ Podle něj patří participium mezi „základní kategorie, které jsou nutné ke skladbě věty.“⁶ Jedná se o participium na *-ant*, které autor uvádí jako smíšenou kategorii stejně jako v případě infinitivu. Participium na *-ant* zde definuje jako „slovesný tvar, který připomíná přídavné jméno: je to ekvivalent přídavného jména, ale bez shody, a s doplněním slovesa.“⁷

Tento autor rozděluje participia na *-ant* do dvou kategorií podle toho, zda fungují jako slovesa nebo jako přídavná jména. Tyto kategorie označuje je jako *catégorie régissante* („kategorii řídící“) a *catégorie régie* („kategorii řízenou“).

Do první skupiny (*catégorie régissante*) řadí participia na *-ant*, která se chovají jako slovesa. Le Goffic uvádí, že mezi jejich charakteristické znaky patří, že jsou „bez podmětu a nevyznačují ani osobu ani čas“⁸:

*donnant (ayant donné) volontiers un livre à quelqu'un*⁹

Naopak do „kategorie řízené“ (*catégorie régie*) zahrnuje participia, která fungují jako přídavná jména. Autor toto řazení zdůvodňuje tím, že „ačkoli se neshoduje (tj. participium se jménem v rodě a čísle), vztahuje se ke jménu nebo k zájmenu.“¹⁰ Le Goffic tato jména označuje jako *support nominal* nebo *support pronominal*:

Voyant cela, Paul

*Voyant cela, il*¹¹

⁵ LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993.

⁶ Tamtéž, s. 10.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž, s. 37.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Tamtéž.

V těchto případech funguje *Paul* jako *support nominal* a *il* jako *support pronominal*. Autor pro tyto „jmenné výrazy, ke kterým se participium vztahuje“¹² zavádí termín *contrôleur*.

Nakonec si uvedeme postoj, který k určení participia zaujímá Weinrich ve své gramatice.¹³ Tento autor označuje přičestí jako „slovesné tvary, které mohou být použity jednak jako části časovaných sloves (například: *j'ai voyagé*) a jednak jako *qualificatifs*.“¹⁴ *Qualificatifs* („kvalifikační slova“) jsou totožná s přídavnými jmény a autor je nazývá *qualifications participiales*. Základem *qualification participiale* je podle Weindricha „zpravidla podstatné jméno, které může nicméně být také zastoupeno zájmenem.“¹⁵

2.1.1. Participium jako přídavné jméno

Všichni výše zmínění autoři Béchade, Le Goffic i Weinrich zdůrazňují, že přítomné přičestí (*participe présent*) i minulé přičestí (*participe passé*) se mohou v určitých případech chovat jako čistá adjektiva. Weinrich uvádí, že participium, které „je často používáno se lexikalizuje, aby se funkčně přiblížilo k přídavnému jménu: stane se tak tím, co nazýváme *adjectif verbal*.“¹⁶

V případě přítomného přičestí Béchade takové participium charakterizuje jako slovo, které „vyjadřuje nějakou vlastnost, shoduje se v rodě a čísle a funguje jako kvalifikační adjektivum.“¹⁷:

„*Les femmes se taisaient, encore en peu frissonnantes.*“ (F. Mallet-Joris)¹⁸

Co se týče přítomného přičestí a *adjectif verbal* (tj. kvalifikačního adjektiva), je nutno zdůraznit problematiku jejich rozlišení, protože v mnohých případech se jejich tvar shoduje. Je tomu tak například v následujícím slovním spojení:

un résultat de recherche intéressant le grand public

*un résultat de recherche intéressant*¹⁹

¹² LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993, s. 37.

¹³ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989.

¹⁴ Tamtéž, s. 297.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž, s. 310.

¹⁷ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 81.

¹⁸ Tamtéž.

Zatímco v prvním případě se jedná o přítomné přídavné jméno, v druhé ukázce slovo *intéressant* funguje jako kvalifikační adjektivum. Tento závěr můžeme zdůvodnit tím, že přídavné jméno přítomné v prvním slovním spojení je schopno na sebe vázat podobně jako sloveso další větné členy, v tomto případě *le grand public*.

Za předpokladu, že by se kvalifikační adjektivum vztahovalo ke jménu ženského rodu nebo ke jménu v množném čísle, rozdíl mezi přídavným jménem přítomným a *adjectif verbal* by byl na první pohled zřejmý:

*une revue de littérature **intéressant** le grand public*

*une revue de littérature **intéressante***

Zde se *adjectif verbal* vztahuje ke jménu ženského rodu. Nemůže tedy dojít k záměně s přídavným jménem přítomným, protože kvalifikační adjektivum se shoduje v rodě i čísle se jménem, ke kterému se vztahuje.

Také minulé přídavné jméno může fungovat čistě jako přídavné jméno. Le Goffic vysvětluje tuto skutečnost ve své poznámce následujícím způsobem: „tvary nazvané „*participes passés*“, nemohou být odlišeny od přídavných jmen, pokud to nejsou tvary pomocné (ve složených časech).“²⁰ Béchade o takových přídavných jménech říká, že mají *la forme adjectivale du verbe*²¹ („adjektivní tvar slovesa“):

„*Le soir tous les maris [...] trouvaient les tables mises, propres, avec de belles assiettes, l'appartement bien briqué.*“ (C. Rochefort)²²

Minulá přídavná jména *mises* a *briqué* se v tomto případě opravdu chovají jako přídavná jména. Můžeme to zdůvodnit tím, že tyto tvary mohou být zastoupeny přídavnými jmény. Například *mises* ve výrazu *les tables mises* můžeme nahradit přídavným jménem *prêtes*.

Problematice použití participia jako přídavné jméno se budeme dále věnovat v kapitole o sémantických vlastnostech participia.

¹⁹ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989, s. 311.

²⁰ LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993, s.37.

²¹ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 82.

²² Tamtéž.

2.2. Tvoření participia

V této části se budeme zabývat tvořením participia. Nejčastěji se setkáme s rozdělením přičestí na přítomné (*chantant*) a minulé (*chanté*). Nicméně různí lingvisté používají pro tyto tvary také jiná označení.

Autoři gramatiky *Grammaire méthodique du français*²³ popisují tvoření přítomného přičestí (*participe présent*) následujícím způsobem: „Přičestí přítomné se tvoří obvykle pomocí koncovky – *ant*, od první osoby množného čísla prézentu indikativu (podobně jako kořen imperfekta): *finiss-ant* (*nous finiss-ons, il finiss-ais*).²⁴ Výjimku představují podle nich slovesa *être* (*étant*) a *avoir* (*ayant*) a *savoir* (*sachant*). Přítomná přičestí posledních dvou zmíněných sloves se získají na základě jejich tvarů přítomného konjunktivu.

Vytvořit minulé přičestí (*participe passé*) je podstatně složitější, protože na rozdíl od přičestí přítomného, které se sestavuje pomocí jediné koncovky –*ant*, k sestavení přičestí minulého máme k dispozici více koncovek. Volba koncovky je ovlivněná slovesem, ze kterého se přičestí odvozuje. Spoluautoři výše uvedené gramatiky uvádí, že „minulá přičestí se tvoří většinou pomocí samohlásky, jejíž výběr závisí na časování slovesa.“²⁵ Například slovesa, která končí na –*er*, tvoří minulé přičestí pomocí samohlásky –*é* (*parler - parlé*) a slovesa na –*ir* tvoří minulé participium, které končí na –*i* (*finir - fini*) nebo také na –*u* (*venir - venu*). Přičestí minulé může nicméně končit také na souhlásku (*fait*).

Jak jsme se již zmínili na začátku této části, mimo označení přičestí přítomné a přičestí minulé se můžeme také setkat s odlišným pojmenováním. Weinrich například používá název *participe neutre* pro přičestí přítomné a pojem *rétro-participe* k označení přičestí minulého. V případě přítomného přičestí tak zdůrazňuje jeho schopnost „uchovat si za všech okolností neutrální časovou perspektivu.“²⁶ Názvem *réto-participe* chtěl autor pravděpodobně vyzdvihnout skutečnost, že základním sémantickým rysem přičestí minulého je, že je retrospektivní.²⁷

²³ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadriga, 2004

²⁴ Tamtéž, s. 251.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989, s. 297.

²⁷ Tamtéž.

Zvláštní pojmenování přičestí můžeme zaznamenat také u Wilmeta.²⁸ Tento autor označuje přičestí přítomné jako *participe de type 1* („přičestí prvního typu“) a přičestí minulé jako *participe de type 2* („přičestí druhého typu“).

Přičestí přítomné i minulé se vyskytuje ve více formách. Můžeme se setkat s jednoduchými tvary, ale i s tvary složenými, které se tvoří pomocí pomocného slovesa *avoir*. Wilmet například rozlišuje tyto tvary participia:

a) „Přičestí prvního typu“ může být ve formě:

simple (jednoduché): *marchant*

composé (složené): *ayant marché*

surcomposé (dvakrát složené): *ayant eu marché*²⁹

b) „Přičestí druhého typu“ má pouze dva tvary:

simple (jednoduchý): *marché*

composé (složený): *eu marché*³⁰

2.3. Morfologické vlastnosti

Participium patří mezi neurčité slovesné tvary. Znamená to, že není schopno vyjádřit některé mluvnické kategorie. Zatímco přítomné přičestí samo o sobě nevyjadřuje osobu, číslo, čas a způsob, přičestí minulé se ohýbá v rodě i čísle.

2.3.1. Přítomné přičestí

V případě přítomného přičestí platí, že je neohebné na rozdíl od kvalifikačního adjektiva, které se shoduje v rodě a čísle se jménem, ke kterému se vztahuje. Nebylo tomu ale tak vždy. Béchade uvádí, že „přítomné přičestí se vzhledem ke svému latinskému původu shodovalo dříve v čísle, méně často také v rodě.“³¹:

„*Ceux-ci n'étants pas simplement nommés Chimistes, mais Alchimistes, comme par excellence.*“ (C. Sorel)³²

²⁸ WILMET, M.: *Grammaire critique du français*, Paris, Hachette, 1998.

²⁹ WILMET, M.: *Grammaire critique du français*, Paris, Hachette, 1998, s. 333.

³⁰ Tamtéž, s. 335.

³¹ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 79.

³² Tamtéž.

Tento autor se dále zmiňuje, že přítomné příděství se přestalo shodovat se jménem na základě nařízení Francouzské akademie z od roku 1679. Toto opatření bylo motivováno cílem rozlišit přítomné příděství a slovesné přídavné jméno (*adjectif verbal*). Nicméně i dnes se můžeme setkat v moderním jazyce s příděstím přítomným, které se podle starého používání shoduje v rodě a někdy také v čísle. Můžeme je nalézt v některých ustálených spojeních, z nichž mnohá patří do právního jazyka:

*la cour d'appel séante à Paris*³³

Zde se přítomné příděství (*séante*) shoduje s podstatným jménem (*cour*) v rodě, přibírá tedy koncovku ženského rodu *-e*.

Vzhledem k tomu, že přítomné příděství není schopno vyjádřit osobu ani číslo, Wenrich se o něm zmiňuje jako o *forme non marquée* („bezpříznakovém tvaru“):

jeune homme sachant anglais

jeune fille sachant anglais

les étudiants sachant anglais

*les étudiantes sachant anglais*³⁴

Z výše uvedených příkladů vidíme, že tvar přítomného příděství zůstává stejný, i když se mění rod i číslo jeho podmětu.

Protože se jedná o slovesný tvar, přítomné participium vyjadřuje vid a to vid nedokonavý (*aspect inaccompli*). Znamená to, že má schopnost vyjadřovat děj v průběhu jeho odehrávání. Jak jsme se již zmínili dříve, participium má časovou platnost pouze v určitém kontextu. Autoři Riegel, Pellat a Rioul poznamenávají, že přítomné příděství „získává časovou platnost slovesa v určitém tvaru z věty, ve které se vyskytuje, a vyjadřuje vztah současnosti s hlavním dějem, nezávisle na jeho čase.“³⁵:

*Je l'ai vu / je le vois / je le verrais travaillant.*³⁶

Z tohoto příkladu je patrné, že tvar příděství přítomného *travaillant* se nemění, i když má v každém z případů v závislosti na čase slovesa v určitém tvaru jinou časovou platnost. Postupně může být nahrazen výrazy „*qui travaillait*“, „*qui travaille*“ a „*qui*

³³ Tamtéž.

³⁴ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989, s. 308.

³⁵ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004, s. 341.

³⁶ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s.79.

travaillera“. V prvním případě vyjadřuje tedy čas přítomný, v následně pak čas minulý a budoucí.

Přítomné příčestí se vyskytuje v činném i trpném rodě. V činném rodě má tvar jednoduchý nebo složený (popřípadě dvakrát složený), v trpném rodě se skládá z tvaru minulého příčestí a z pomocného slovesa *être* v jednoduché nebo složené formě:

rod činný x rod trpný

trouvant x *étant trouvé*

ayant trouvé x *ayant été trouvé*

2.3.2. Minulé příčestí

Příčestí minulé se na rozdíl od příčestí přítomného ohýbá v rodě a čísle. Můžeme se setkat s tvary pro:

mužský rod jednotného čísla: *donné*

ženský rod jednotného čísla: *donnée*

mužský rod množného čísla: *donnés*

ženský rod množného čísla: *données*

Minulé příčestí se v rodě a čísle neshoduje vždy automaticky, jak je tomu například v následující větě: *Elle a chanté*. Případy, kdy ke shodě dochází, popisuje celá řada pravidel.

Minulé příčestí vyjadřuje vid dokonavý (*aspect accompli*), děj je tedy vnímán jako hotový, uzavřený. Také příčestí minulé může vyjádřit čas pouze v kontextu:

*Le repas fini, nous quitâmes la table.*³⁷

Na rozdíl od příčestí přítomného, které vyjadřuje děj současný s dějem hlavním, příčestí minulé slouží k vyjádření předčasnosti.

Vzhledem k tomu, že participium přítomné i minulé má časovou platnost pouze v závislosti na časovaném slovesu a není schopno vyjádřit osobu, Béchade ho definuje jako *un mode non personnel et non temporel*³⁸ („neosobní a nečasový tvar“).

³⁷ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s.78.

³⁸ Tamtéž, s. 80.

3. Syntaktické vlastnosti

V této kapitole se budeme věnovat syntaktickým vlastnostem přičestí. Participium plní ve větě řadu funkcí. Vzhledem k tomu, že přítomné a minulé přičestí mohou mít ve větě odlišné použití, rozhodli jsme se popsat funkce každého participia odděleně. K popisu jsme využili především údaje z gramatiky *Grammaire méthodique du français*.³⁹ V poslední části zmíníme některé lexikalizované tvary přičestí a jejich použití.

3.1. Přítomné přičestí

Syntaktické vlastnosti přítomného přičestí závisejí na tom, jakým způsobem je toto přičestí ve větě použito. Jak jsme se již zmínili v předcházející kapitole, přičestí přítomné může fungovat jako sloveso nebo jako přídavné jméno. Z toho důvodu jsme následující přehled rozdělili na základě tohoto kritéria.

3.1.1. Přítomné přičestí - použití jako sloveso

Béchade uvádí, že přítomné přičestí „přebírá časovou hodnotu slovesa hlavní věty a může být doplněno dalšími větnými členy.“⁴⁰ Vyjadřuje tedy děj, který je současný s dějem hlavní věty:

*„Tous les matins elle allait à l'école communale avec un grand cartable **enfermant des cahiers, une grammaire, une arithmétique, une histoire de France, une géographie.**“*
(J. Superville)⁴¹

V této větě vyjadřuje přítomné přičestí *enfermant* současnost s dějem věty hlavní. Děj věty hlavní je vyjádřen slovesem v minulém čase, a proto má i přítomné přičestí význam minulý. Toto tvrzení si můžeme ověřit nahrazením přítomného přičestí větou vedlejší: „[...] un grand cartable **qui enfermait** des cahiers, une grammaire [...].“

Můžeme si všimnout, že v této ukázce na sebe přičestí přítomné váže další větné členy, např. *des cahiers, une grammaire* a *une arithmétique*. Schopnost vázat na sebe předměty je typická pro slovesa, proto můžeme říci, že přítomné přičestí má v tomto případě slovesnou povahu.

³⁹ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadriga, 2004.

⁴⁰ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 80.

⁴¹ Tamtéž

Autoři Riegel, Pellat a Rioul se zmiňují o tom, že přičestí přítomné může fungovat jako „*slovesné jádro participiální vazby*.“⁴²

„*Le soir tombant, le berger ramène le troupeau à la bergerie.*“⁴³ (Hugo)

Zde má participiální vazba *le soir tombant* význam časový, může být nahrazena vedlejší větou příslovečnou časovou. Použitím přičestí v participiálních vazbách se budeme více věnovat až v další kapitole.

3.1.2. *Přítomné přičestí - použití jako přídavné jméno*

Přítomné přičestí, které je zapojeno ve větě jako adjektivum, má stejné funkce jako kvalifikační přídavné jméno: Může fungovat jako: *épithète* („přívlastek“), *apposé* („přístavek“) nebo *attribut du complément d'objet direct* („doplňek“).

Autoři gramatiky *Grammaire méthodique du français*⁴⁴ popisují přítomná přičestí, která jsou použita jako *épithètes*, následujícím způsobem: „Přítomná přičestí zůstávají neměnná, nepřijímají známky stupňování, jsou povinně umístěna za jménem, uchovávají si svou schopnost vázat na sebe další větné členy a zastupují vedlejší větu vztaznou určující (*une relative déterminative*).“⁴⁵:

*Les citoyennes françaises vivant à l'étranger*⁴⁶

V tomto slovním spojení se přítomné přičestí *vivant* neshoduje se jménem *les citoyennes* v rodě a čísle a váže na sebe další větné členy – v našem příkladě se jedná o příslovečné určení místa *à l'étranger*. Přičestí přítomné může být nahrazeno vedlejší větou: *Les citoyennes françaises qui vivent à l'étranger*.

Autoři Riegel, Pellat a Rioul se zmiňují také o použití přítomného přičestí jako přístavku, který označují jako *apposition* nebo *apposé*. Takové přičestí podle nich „získává postavení participiální věty/vazby (*la proposition participiale*) bez podmětu, které je podobné postavení příslovečného určení.“⁴⁷

„*Je me remis en mer, cherchant toujours quelque terre chérie des dieux.*“⁴⁸(Montesquieu)

⁴² RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004, s. 340.

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004

⁴⁵ Tamtéž, s. 185.

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ Tamtéž, s. 186.

⁴⁸ Tamtéž, s. 340.

Přítomné přičestí *cherchant* funguje v této ukázce jako přístavek. Gramatika *Grammaire méthodique du français* označuje takovéto použití jako *emploi détaché*.

Přítomné přičestí také často funguje jako *attribut du complément d'objet direct* (doplněk):

*J'imagine Paul **faisant** du slalom.*⁴⁹

V tomto případě se přítomné přičestí *faisant* vztahuje ke jménu *Paul*, které má ve větě funkci přímého předmětu (*complément d'objet direct*). Také zde můžeme toto přičestí nahradit vedlejší větou: *J'imagine Paul, qui fait du slalom*.

3.2. Minulé přičestí

Přičestí minulé má ve francouzštině rozsáhlé uplatnění. Také jeho syntaktické vlastnosti si popíšeme podle toho, zda ve větě funguje jako sloveso nebo jako přídavné jméno.

3.2.1. Minulé přičestí - použití jako sloveso

Béchade popisuje minulé přičestí, které má funkci slovesa, jako slovo, které „vyjadřuje předčasnost a může na sebe vázat další větné členy.“⁵⁰:

„*Ayant mesuré la tâche, il me faut me jauger moi-même.*“ (C. de Gaulle)⁵¹

Výraz *ayant mesuré* vyjadřuje předčasnost vzhledem k ději hlavní věty a váže na sebe další větný člen (*la tâche*).

Minulé přičestí, které je použito jako sloveso, slouží dále především k vytváření složených slovesných časů s pomocnými slovesy *avoir* nebo *être*. Gramatika *Grammaire méthodique du français*⁵² uvádí následující složené slovesné tvary, které „vyjadřují dokonavý vid ve všech slovesných způsobech“⁵³:

oznamovací způsob (*indicatif*): *passé composé* (*j'ai parlé*), *passé antérieur* (*j'eus parlé*), *plus-que-parfait* (*j'avais parlé*), *futur antérieur* (*j'aurai parlé*), *conditionnel passé* (*j'aurais parlé*)

⁴⁹ LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993, s.283.

⁵⁰ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s.80.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrigue, 2004.

⁵³ Tamtéž, s. 252.

konjunktiv = spojovací způsob (*subjonctif*): *passé (que j'aie parlé), plus-que-parfait (que j'eusse parlé)*

rozkazovací způsob (*impératif*): *passé (aie parlé)*

infinitiv (*infinitif*): *passé (avoir parlé)*

příčestí (*participe*): *passé (parlé)*

Autoři této gramatiky uvádějí, že k dalším funkcím minulého příčestí patří, že se „spojuje s pomocným slovesem *être* za účelem vytváření trpného rodu tranzitivních sloves.“⁵⁴:

*Cette question est / a été débattue à l'Assemblée.*⁵⁵

Minulé příčestí *débattue* v této větě vyjadřuje trpný rod a shoduje se se jménem (*question*) v rodě a čísle. Jedná se o participium, které bylo odvozeno od slovesa *débattre*, které je tranzitivní, což znamená, že na sebe může vázat přímý předmět.

Autoři Riegel, Pellat a Rioul zdůrazňují, že podobně jako příčestí přítomné, i příčestí minulé může fungovat jako slovesné jádro participiální vazby:

*„Le père mort, les fils vous retournent le champ.“*⁵⁶ (La Fontaine)

Participiální vazba podle výše zmíněných autorů „vyjadřuje předčasnost ve vztahu k slovesu hlavní věty nebo pouze dokonavý vid, jako ve slovním spojení *le moment venu*.“⁵⁷

3.2.2. Minulé příčestí - použití jako přídavné jméno

Abychom mohli popsat syntaktické funkce minulého příčestí, které ve větě funguje jako přídavné jméno, je vhodné si nejprve určit, v jakých případech se příčestí minulé chová jako pravé adjektivum. Gramatika *Grammaire méthodique du français*⁵⁸ definuje takové příčestí následovně: „Pokud je minulé příčestí použito bez slovesných rozvíjejících větných členů nebo pouze s rozvíjejícími větnými členy, které jsou charakteristické pro přídavné jméno (které ho tedy může nahradit), plní, podobně jako slovesné adjektivum, roli opravdového přídavného jména.“⁵⁹:

⁵⁴ Tamtéž, s. 343.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004, s. 343.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004.

⁵⁹ Tamtéž, s. 344.

„*Ses yeux bleuâtres, toujours entre-clos, souriaient dans son visage coloré.*“⁶⁰
(Flaubert)

Minulé přičestí *coloré* funguje v této větě jako přídavné jméno. Můžeme ho tedy nahradit jiným kvalifikačním adjektivem: *visage rouge*.

Minulé přičestí může ve větě fungovat například jako *attribut du sujet*. Autoři Riegel, Pellat a Rioul uvádějí, že v takovém případě „jeho (tj. minulého přičestí) adjektivní povaha „vymazává“ jeho slovesnou povahu.“⁶¹:

Cette montagne est éloignée.

Výše zmínění autoři zdůrazňují adjektivní charakter minulého přičestí *éloignée* tím, že je možné ho nahradit přídavným jménem:

Cette montagne est lointaine.

Navíc takovéto přičestí může být také rozvito jako opravdové přídavné jméno příslovcem, které vyjadřuje stupeň vlastnosti:

*Cette montagne est très éloignée.*⁶²

Minulé participium, které má roli přídavného jména, může ve větě plnit také následující syntaktické funkce:

épithète du nom (přívlastek):

„*Ayant été hospitalisé pendant six semaines, je vous prie de prolonger les délais des travaux écrits.*“⁶³

apposé (přístavek):

„*Visée par l'abeille de fer, la rose en larmes s'est ouverte.*“⁶⁴ (R. Char)

attribut du complément d'objet direct (doplňek):

„*Je le trouve très énervé.*“⁶⁵

Na těchto příkladech použití minulého přičestí si můžeme všimnout, že na rozdíl od přičestí přítomného, které je neměnné, přičestí minulé, které funguje jako přídavné jméno, se shoduje se jménem, ke kterému se vztahuje, v rodě a čísle.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

⁶³ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989, s. 303.

⁶⁴ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 81.

⁶⁵ RIEGEL, M.; PELLAT, J.-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004, s. 343.

3.3. Zvláštní použití

V této části se budeme zabývat lexikalizovanými formami participia. Nejprve zmíníme přídavné jméno slovesné (*adjectif verbal*), které vzniklo přechodem participia do třídy přídavných jmen. Větší pozornost budeme věnovat srovnání slovesných přídavných jmen s příčestím přítomným.

V druhé části se zaměříme na přechod příčestí na jiné slovní druhy. Uvedeme si některá podstatná jména, předložky a příslovce, která vznikla odvozením z participia.

3.3.1. Přídavné jméno slovesné (*adjectif verbal*)

Příčestí přítomné, které se lexikalizuje na přídavné jméno, se nazývá přídavné jméno slovesné (*adjectif verbal*). Od přítomného příčestí se odlišuje svými sémantickými, morfologickými a syntaktickými vlastnostmi. V některých případech lze oba tvary rozpoznat na základě odlišné grafické podoby.

3.3.1.1. Sémantické vlastnosti

Autoři Grevisse a Goosse⁶⁶ popisují významový rozdíl mezi přídavným jménem slovesným a příčestím přítomným následovně: „Přítomné příčestí vyjadřuje často děj, který se vyvíjí, je jasně vymezený v době trvání a pouze přechodný, zatímco přídavné jméno slovesné vyjadřuje stav bez vymezení doby trvání, a označuje zpravidla nějakou vlastnost, která je víceméně stálá.“⁶⁷:

„*Cette valise paraissait encombrante.*“⁶⁸

Slovo *encombrante* vzniklo lexikalizací přítomného příčestí, ve větě funguje jako přídavné jméno. Vyjadřuje stav a popisuje nějakou trvalou vlastnost.

Béchade⁶⁹ se k problematice rozlišení slovesného přídavného jména a přítomného příčestí vyjadřuje takto: „Přítomné příčestí označuje nějaký děj, který probíhá současně s dějem slovesa hlavní věty a je chronologicky určený tímto slovesem, zatímco slovesné přídavné jméno vyjadřuje trvalý stav; nějakou vlastnost, která je nezávislá na chronologii.“⁷⁰

⁶⁶ GREVISSE, M.; GOOSSE, A.: *Le bon usage*, Paris, DeBoeck Université, 2008.

⁶⁷ GREVISSE, M.; GOOSSE, A.: *Le bon usage*, Paris, DeBoeck Université, 2008, s. 1149.

⁶⁸ Tamtéž, s. 1150.

⁶⁹ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993.

⁷⁰ Tamtéž, s. 81.

„*Le printemps commence aujourd’hui, le bon printemps fleurissant que je ateste.*“⁷¹
(G. Apollinaire)

Přídavné jméno *fleurissant* bylo odvozeno od přítomného příčestí. Na rozdíl od participia vyjadřuje vlastnost, která je nezávislá na ději hlavní věty.

Béchade se shoduje s autory gramatiky *Grammaire méthodique du français*⁷² v tvrzení, že přídavné jméno slovesné může mít význam činný i trpný. Nejčastěji se setkáváme s významem činným, který mají přídavná jména slovesná v následujících příkladech:

une soupe amante

*une pierre brillante*⁷³

V obou slovních spojeních můžeme dokládat jejich aktivní význam nahrazením přídavného jména vedlejší větou: *une soupe qui fume, une pierre qui brille.*⁷⁴

Pasivní význam přídavného jména slovesného objasňuje Béchade takto: „Ve výjimečných případech není původce děje slovo, ke kterému se přídavné jméno slovesné vztahuje. Původce děje je neurčený. Přídavné jméno slovesné tedy vyjadřuje činnost, která probíhá ve vztahu ke věci, kterou blíže určuje. Může tedy získat pasivní význam.“⁷⁵:

une couler voyante

*une place payante*⁷⁶

Původce děje zde nepředstavují slova *couleur* a *place*, ke kterým se slovesné přídavné jméno vztahuje. Původce děje (agens) zde není blíže určený. Pasivní význam těchto slovních spojení je dobře vidět, pokud nahradíme přídavná jména vedlejší větou:

une couleur qui est vue; que l’on voit

*une place qui est payée; que l’on paie*⁷⁷

Autoři Riegel, Pellat a Rioul navíc uvádějí, že přídavné jméno slovesné „může mít význam odpovídajícího zvratného slovesa.“⁷⁸:

⁷¹ Tamtéž.

⁷² RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrigue, 2004.

⁷³ Tamtéž, s. 82.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 82.

⁷⁷ Tamtéž.

une personne méfiante = *une personne qui se méfie*

une personne bien portante = *une personne qui se porte bien*⁷⁹

Dále zdůrazňují, že přídavné jméno slovesné může mít i vlastní zvláštní význam:

une rue passante

*une soirée dansante*⁸⁰

Na rozdíl od výše uvedených příkladů, tato přídavná jména nemohou být nahrazena vedlejší větou. Platí však, že jsou odvozena z tvaru přítomného přičestí. Lexikalizovala se ale do té míry, že jejich význam je často odlišný od původního významu slovesa. Autoři gramatiky *Grammaire méthodique du français*⁸¹ zdůrazňují, že „Zlom mezi slovesným přídavným jménem a odpovídajícím slovesem je nejvýraznější v ustálených slovních spojeních.“⁸²:

un type assommant

*une beauté éclatante*⁸³

První příklad můžeme přeložit jako *otravný, nudný člověk*. Přídavné jméno *assommant* bylo odvozeno ze slovesa *assommer*, které odpovídá spíše slovesům *ubit*, *zbit*, *soužit*. Druhý výraz může být přeložen do češtiny jako *pronikavá krása*. Sloveso *éclater* se ale většinou překládá jako *roztříštit se*, *třesknout*, *vypuknout*.

U některých slovesných přídavných jmen je těžké poznat, ze kterých sloves byla odvozena. Béchade to zdůvodňuje tvrzením, že „slovesa, ze kterých byla přídavná jména vytvořena, buď zmizela z jazyka jako *méchant* (přídavné jméno odvozené ze slovesa *mescheoir*: „bohužel se přihodit“) nebo ztratila svůj původní význam jako *faignant* (přídavné jméno, které vzniklo ze slovesa *feindre*: „nedělat nic“)⁸⁴. Do češtiny překládáme slovo *méchant* jako *škaredý*, *špatný*, *zlobivý* a slovo *faignant* jako *líný*, *zahálčivý*.

⁷⁸ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004, s. 341.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004.

⁸² Tamtéž, s. 341.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 82.

3.3.1.2. *Morfologické a syntaktické vlastnosti*

V předcházejících kapitolách této práce jsme již naznačili, jakým způsobem se od sebe odlišuje slovesné přídavné jméno (*adjectif verbal*) a přítomné přídavné jméno z morfologického hlediska. Zatímco přítomné přídavné jméno je neměnné, přídavné jméno slovesné se shoduje v rodě a čísle se jménem, ke kterému se vztahuje jako pravé adjektivum:

une revue intéressant les étudiants

une revue intéressante

V prvním případě se jedná o přítomné přídavné jméno, které je jako slovesný tvar schopno na sebe vázat další větné členy (*les étudiants*). Druhé slovní spojení obsahuje slovesné přídavné jméno, které se shoduje v rodě a čísle se jménem, ke kterému se vztahuje (*la revue*). Podle autorů gramatiky *Grammaire méthodique du français*⁸⁵ slovesné přídavné jméno „nemůže na rozdíl od přídavných jmen na sebe vázat slovesné rozvíjející větné členy, ale pouze ty, které jsou typické pro přídavná jména; může být rozvíjeno příslovci, zvláště za účelem vyjádření stupňování a míry intenzity.“⁸⁶:

une revue très intéressante.

Z hlediska syntaktického může mít slovesné přídavné jméno ve větě stejné funkce jako přídavné jméno přítomné s výjimkou toho, že nemůže vytvářet jádro participiální vazby. V kapitole o syntaktických vlastnostech jsme již uvedli, že slovesné přídavné jméno stejně jako přídavné jméno přítomné může být použito jako *épithète* („přívlastek“), *apposé* („přístavek“) nebo *attribut du complément d'objet direct* („doplňek“). Přídavné jméno slovesné může navíc fungovat jako *attribut du sujet*:

*Ce livre est intéressant.*⁸⁷

3.3.1.3. *Pravopisné zvláštnosti*

Při popisu problematiky rozlišení slovesného přídavného jména a přítomného přídavného jména je potřeba také zmínit jejich pravopisné zvláštnosti. V některých případech se můžeme setkat s tím, že oba výrazy mají odlišnou formu. Běchade se ve své gramatice

⁸⁵ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadriga, 2004.

⁸⁶ Tamtéž, s. 340.

⁸⁷ Tamtéž, s. 340.

zmiňuje, že „vzhledem k tomu, že neexistují žádné normy, které by se systematicky užívaly, je potřeba se řídit používáním.“⁸⁸

Autoři Riegel, Pellat a Rioul popisují pravopisné rozdíly mezi přičestím přítomným a přídavným jménem slovesným takto: „Přítomné přičestí sloves na *-quer* a *-guer* uchovává pravopisný tvar kořene slovesa (*-qunat* a *-guant*), zatímco odpovídající slovesné přídavné jméno má jinou formu (*-cant* et *-gant*): *communicant*, *convaincant*, *fabricant*, *provocant*.“⁸⁹ Dále se zmiňují, že „zatímco přičestí má vždy koncovku *-ant*, asi dvacet přídavných jmen slovesných končí na *-ent*: *différent*, *divergent*, *équivalent* [...]. Podstatná jména, která se odvozují z těchto přídavných jmen, mají koncovku *-ence*: *différence*, *divergence*, *équivalence* [...].“⁹⁰

Vzhledem k těmto odlišnostem se slovesná přídavná jména uvádí ve slovníku pod samostatným heslem. Podle autorů gramatiky *Grammaire méthodique du français* to dokazuje „jeho (tj. přídavného jména slovesného) nezávislost na slovesu.“⁹¹

3.3.2. *Participium v jiných slovních druzích*

Přičestí se lexikalizuje také na jiné slovní druhy, i když ve srovnání se slovesným přídavným jménem jde o méně častý jev.

Participium může přejít do skupiny podstatných jmen. Béchade uvádí, že „Participium se substantivizuje a připodobňuje k podstatnému jménu, které se mění v rodě a čísle, může být blíže určeno a charakterizováno a získává všechny funkce podstatných jmen.“⁹² Autor označuje takové podstatné jméno *participe substantivé*.⁹³:

„*Des passants, qui se sont rendu compte de l'accident, crient, gesticulent...*“⁹⁴ (A. Gide)

Substantivum *des passants* vzniklo odvozením z přítomného přičestí *passant*, substantivizovalo se použitím členu. Chová se jako podstatné jméno, ohýbá se v rodě a čísle a ve větě může plnit všechny funkce podstatných jmen. V našem případě má funkci podmětu.

⁸⁸ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 82.

⁸⁹ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadriga, 2004, s. 341

⁹⁰ Tamtéž..

⁹¹ Tamtéž.

⁹² BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 82.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tamtéž.

Existují i případy substantivizovaných minulých přičestí:

un blessé (raněný)

un venu (příchozí)

Přičestí se v některých případech lexikalizuje a stává se předložkou. Weinrich⁹⁵ dodává, že „s tímto jevem se můžeme setkat především v odborném jazyce.“⁹⁶ Předložkou se může stát přičestí přítomné i minulé:

*une enquête **concernant** les besoins sociaux*

*une aide **visant** les sans-abris*⁹⁷

***vu** les difficultés auxquelles il faut s'attendre, on a averti la population*

***supposé** une nouvelle crise alimentaire, nous serons mieux préparés*⁹⁸

Předložky *concernant* a *visant* vznikly lexikalizací přítomného přičestí od sloves *concerner* a *viser*. Obdobně se staly předložkami i výrazy *vu* a *supposé*, které vznikly z minulého přičestí sloves *voir* a *supposer*.

Béchade⁹⁹ se zmiňuje, že „přičestí se může stát příslovcem, ale pouze to přítomné.“¹⁰⁰:

*„**Cependant**, comme il y a plus de plaisir à tuer un officier qu'un simple soldat, on prépare ces meurtres.“*¹⁰¹ (R. Nimier)

Příslovce *pendant* vzniklo složením ze dvou částí: *ce* a přítomného přičestí *pendant*, které pochází ze slovesa *pendre* = „être mis en instance“¹⁰², což můžeme přeložit do češtiny jako „být odložený“.

4. Sémantické vlastnosti a využití

V této kapitole se budeme věnovat sémantickým vlastnostem přičestí. Význam přičestí jsme již naznačili v předcházejících kapitolách, zde se pokusíme uvést jeho

⁹⁵ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989.

⁹⁶ Tamtéž, s. 309.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž, s. 307.

⁹⁹ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 83.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

ucelený přehled. Sémantické vlastnosti přičestí rozdělíme podle toho, zda se participium chová jako sloveso nebo jako přídavné jméno. Na závěr se také zmíníme o jeho využití v současné francouzštině.

4.1. Použití jako sloveso

Nejprve si uvedeme význam přítomného přičestí. Autoři gramatiky *Grammaire méthodique du français*¹⁰³ popisují jeho sémantické vlastnosti následujícím způsobem: „Přítomné přičestí vyjadřuje děj ve svém průběhu (nedokonavý vid). Získává časovou platnost slovesa v určitém tvaru z věty, ve které se vyskytuje, a vyjadřuje vztah současnosti s hlavním dějem, nezávisle na jeho čase.“¹⁰⁴:

*Excellent déjà dans les lettres, l'avocat veut se faire aussi un nom dans les beaux-arts.*¹⁰⁵

Přítomné přičestí *excellent* vyjadřuje neukončený děj. Tento děj současný s dějem slovesa hlavní věty, které je v přítomném čase.

Weinrich k přítomnému přičestí poznamenává, že „nevykazuje žádný sémantický rys, který by byl schopný vytvořit pasivní význam. Z tohoto důvodu má přítomné přičestí (*le participe neutre*) vždy význam aktivní bez ohledu na valenci slovesa, ze kterého je utvořeno.“¹⁰⁶:

une secrétaire parlant parfaitement anglais et espagnol
le président évoquant ce problème

Přítomné přičestí má v obou těchto ukázkách význam aktivní. V prvním případě bylo participium odvozeno od slovesa intransitivního (*parler*), zatímco druhé přičestí pochází ze slovesa tranzitivního (*évoquer qqch*).

Jak jsme se již zmínili dříve, minulé přičestí slouží především ke tvoření složených slovesných časů a trpného rodu tranzitivních sloves. Význam přičestí, které vytváří trpný rod, rozlišuje gramatika *Grammaire méthodique du français* na základě dvou druhů pasiva: „Podle typu trpného rodu může sloveso *être* a minulé přičestí vyjadřovat

¹⁰³ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadriga, 2004.

¹⁰⁴ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadriga, 2004, s. 341.

¹⁰⁵ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989, s. 312.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 308.

děj ve svém průběhu (*passif action*) nebo stav, který vyplývá z dokončení děje (*passif état*).“¹⁰⁷

Cette question est / a été débattue à l'Assemblée.

*Je rapportai deux branches, qui furent tressées en couronne et nouées d'un ruban.*¹⁰⁸

V první větě vyjadřuje minulé přičestí průběh děje, jedná se tedy o *passif action*. V následujícím příkladě se setkáme s *passif état*, protože minulé přičestí vyjadřuje spíše výsledek nějaké činnosti.

Mezi další funkce minulého přičestí patří, že vytváří jádro participiální vazby. Autoři Riegel, Pellat a Rioul dodávají, že „minulé přičestí, které je zapojeno bez pomocného slovesa, může mít tvar aktivní nebo pasivní.“¹⁰⁹

Le spectacle terminé, les comédiens saluent le public.

*Le père mort, les fils vous retournent le champ.*¹¹⁰ (La Fontaine)

V těchto příkladech vytváří minulé přičestí jádro participiální vazby. V prvním případě má tvar pasivní a v druhém aktivní. Podle výše zmíněných autorů taková participia vyjadřují „předčasnost vzhledem k hlavnímu slovesu nebo pouze dokonavý vid.“¹¹¹

4.2. Použití jako přídavné jméno

Přítomné i minulé přičestí se mohou někdy chovat jako kvalifikační adjektiva. V některých případech dochází k jejich lexikalizaci a vznikne tak slovesné přídavné jméno (*adjectif verbal*), které se ve slovnících uvádí pod samostatným heslem.

Podle gramatiky *Grammaire méthodique du français* slovesné přídavné jméno, které bylo odvozeno od přítomného participia, vyjadřuje „stav (*chaussée glissante*) nebo vlastnost (*un ton cassant*).“¹¹² Jak jsme již uvedli dříve, slovesné přídavné jméno může mít význam aktivní (*une pierre brillante*) i pasivní (*une couleur voyante*).

¹⁰⁷ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004, s. 343.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004, s. 343.

¹¹⁰ Tamtéž.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Tamtéž.

Také minulé přičestí může mít význam aktivní i pasivní. Význam minulého přičestí, které je použito jako přídavné jméno, závisí na slovese, ze kterého bylo odvozeno. Weinrich dodává, že „všechna minulé přičestí (*les rétro-participes*), která jsou odvozena od tranzitivních sloves, mají, když jsou zapojena jako kvalifikační přídavná jména, význam pasivní.“¹¹³:

perdu/ -ue/ -us/ -ues

trouvé/ -ée/ -és/ -ées

promis/ -ise/ -is/ -ises

*donné/ -ée/ -é/ -ées*¹¹⁴

V této ukázce můžeme vidět nejprve tvary minulého přičestí pro mužský a ženský rod a dále pro jejich množné číslo. Slovesa, ze kterých byla tato přičestí odvozena, jsou tranzitivní: Mohou na sebe vázat přímý předmět. První dvě slovesa (*perdre* a *trouver*) jsou dvouvalenční, což znamená, že na sebe vážou další dva větné členy (podmět a přímý předmět). Slovesa *promettre* a *donner* jsou dokonce trojvalenční. Mohou na sebe vázat tři větné členy (podmět, přímý a nepřímý předmět).

Aktivní význam mají podle Weinricha minulé přičestí, která jsou „odvozena od slovesa, které na sebe váže podmět a označuje nějakou změnu existence.“¹¹⁵:

né / née / nés / nées

mort/ -te/ -ts/ -tes

devenu/ -ue/ -us/ -eus

*parti/ -ie/ -is/ -ies*¹¹⁶

Také zde jsme si uvedli tvary minulého přičestí pro všechny rody a čísla. Slovesa, ze kterých tato participia vznikla, jsou jednovalenční, vážou na sebe jen jeden větný člen (podmět). Weinrich podotýká, že se jedná o „stejná slovesa, která vytváří minulý čas složený (*passé composé*) s pomocným slovesem *être*.“¹¹⁷

Autoři Riegel, Pellat a Rioul se zmiňují, že „význam minulého přičestí bez pomocného slovesa se odvozuje od jeho odpovídajícího tvaru s pomocným slovesem.

¹¹³ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989, s. 299.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989, s. 299.

¹¹⁶ Tamtéž.

¹¹⁷ Tamtéž.

[...] Pokud odpovídá složenému slovesnému času v činném rodě, minulé příčestí vyjadřuje dokončení děje a značí předčasnost vzhledem k hlavnímu slovesu.¹¹⁸:

*des manifestants venus*¹¹⁹ = *des manifestants sont venus*

Dále zdůrazňují, že „pokud má minulé příčestí význam pasivní, značí dokonavý vid a stav, který vyplývá z dokončení děje a udržuje s hlavním slovesem vztah předčasnosti.“¹²⁰:

*les candidats admis*¹²¹ = *les candidats qui ont été admis*

Nakonec výše zmínění autoři dodávají, že „pokud minulé příčestí odpovídá zvratnému slovesu, označuje také stav, který vyplývá z dokončení děje.“¹²²:

*l'illusion évanouie*¹²³ = *l'illusion qui s'est évanouie*

4.3. Využití v současné francouzštině

V běžném jazyce se vyjádření pomocí příčestí moc nepoužívá, mnohem častěji se setkáme s vedlejšími větami. Weinrich zdůrazňuje, že „použitím přítomného příčestí dává mluvčí najevo odstup svého stylu od běžného jazyka. Jedná se o vyjádření zvláště vytříbeného stylu, které můžeme najít například v próze.“¹²⁴

Tento autor dále uvádí, že mimo prózu se přítomné příčestí využívá hojně „v odborném jazyce v oblastech práva, administrativy a ekonomie, především však v písemných oznámeních a obchodní korespondenci.“¹²⁵:

*se déclarant non compétent en ce qui concerne l'aspect juridique de la question, il a proposé de consulter un avocat*¹²⁶

V této ukázce je příčestí využito v právnickém textu.

¹¹⁸ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadriga, 2004, s. 343.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadriga, 2004, s. 343.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989, s.309.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ Tamtéž.

V odborném jazyce se můžeme setkat také s přičestím minulým. Weinrich se zmiňuje, že „v odborném jazyce v oblasti práva, administrativy a obchodu vzniká někdy potřeba jasně vyznačit časovou perspektivu. Minulé přičestí toho není schopné samo osobě, je tedy doplněno tvarem *étant* za účelem vyjádření neutrální časové perspektivy nebo tvarem *ayant été* pro označení retrospektivní časové dimenze.“¹²⁷:

je regrette beaucoup que, étant soumis à un traitement médical, je ne puisse pas participer au concours

*ayant été hospitalisé pendant six semaines, je vous prie de prolonger les délais des travaux écrits*¹²⁸

Zde jsme si uvedli minulé přičestí použité ve formální korespondenci. V prvním případě vyjadřuje současnost s hlavním dějem, zatímco v následné ukázce značí předčasnost.

Weinrich považuje za hlavní funkci přičestí (a také slovesného přídavného jména) v textu jeho schopnost „umožnit velkou stručnost vyjádření.“¹²⁹ Z tohoto důvodu se s přičestím můžeme setkat především v psaných textech, ve kterých hraje stručnost vyjádření důležitou roli. Weinrich uvádí například novinové inzeráty, telegramy, pohlednice či oznámení.

5. Participiální vazby

V předcházejících kapitolách této práce jsme se již zmínili, že jednou z hlavních funkcí přičestí je, že tvoří jádro participiální vazby. V této kapitole se budeme věnovat právě participiálním vazbám. Nejprve si vysvětlíme samotný pojem participiální vazba a poté se budeme zabývat její stavbou, syntaktickými funkcemi a významem.

5.1. Participiální vazba – vymezení pojmu

Ve francouzských gramatikách se můžeme setkat s různým označením participiální vazby. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli uvést postoje, které k jejímu definování zaujímají Béchade, autoři gramatiky *Grammaire méthodique du français*, Le Goffic a

¹²⁷ Tamtéž, s. 303.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989, s. 314..

autorská dvojice Grevisse a Goosse. Pokusíme se zároveň objasnit, z jaké příčiny se autoři rozhodli pro dané pojmenování.

Béchade¹³⁰ nazývá participiální vazbu *proposition participe* nebo *participe absolu*. Označení *participe absolu* podle něj vystihuje, že „participiální konstrukce je „bez vazby“; „oddělená“ vzhledem k hlavní větě.“¹³¹ Podle tohoto autora je participiální vazba charakteristická tím, že „neobsahuje žádný podřadicí spojovací výraz, její jádro tvoří příděstí a má povinně vlastní podmět. Od hlavní věty je vždy oddělená čárkou, která je v řeči zdůrazněná pomlčkou. Významem odpovídá vedlejší větě příslovečné.“¹³² Dále zdůrazňuje, že „kontext participiální vazby umožňuje určit její příslovečný význam.“¹³³:

„*Le corbeau s'étant envolé, je me fusse attristé plus fort.*“¹³⁴ (A. de Saint-Exupéry)

V tomto souvětí nese participiální vazba význam vedlejší věty příslovečné podmínkové. Má podmět (*le corbeau*), který se neshoduje s podmětem hlavní věty (*je*). Její jádro je tvořeno příděstím (*s'étant envolé*). V souvětí se nevyskytuje žádný spojovací výraz, který by participiální vazbu napojoval na hlavní větu. Můžeme tedy říci, že participiální vazba je na hlavní větě gramaticky nezávislá.

Autoři gramatiky *Grammaire méthodique du français*¹³⁵ označují participiální vazbu jako *proposition participiale* a definují ji následujícím způsobem: „Participiální vazba je tvořena příděstím přítomným nebo minulým a vlastním podmětem, který je vyjádřený a odlišný od podmětu slovesa z hlavní věty.“¹³⁶ K významu participiální vazby autoři dodávají, že „může mít význam časový, příčinný nebo podmínkový.“¹³⁷:

„*Sa nièce arrivant, c'était le feu dans la maison.*“¹³⁸ (Nerval)

Zde má participiální vazby význam časový.

¹³⁰ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993.

¹³¹ Tamtéž, s. 327.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Tamtéž, s. 83.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004.

¹³⁶ Tamtéž, s. 510.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Tamtéž.

Dále se zmíníme o vymezení participiální vazby v pojetí Le Goffica.¹³⁹ Tento autor ji pojmenovává jako *sous-phrase participiale*. Podle něj se jedná o „pravou větnou strukturu s výjimkou jejího slovesného způsobu.“¹⁴⁰ Jako predikát v participiální vazbě totiž funguje přídělník, které ji podle něj „vyřazuje ze skupiny vět a způsobuje, že ztrácí svoje postavení nezávislé jednotky. Toto umožňuje z participiální vazby vytvořit „vnitřní složku“ s funkcí cirkumstantu, typicky v odtržené konstrukci a oddělené od syntaktické struktury zbytku věty.“¹⁴¹:

Marie ayant eu un accident, Paul est désemparé.¹⁴²

V této ukázce funguje přídělník *ayant eu* jako jádro participiální vazby, která se zde nachází v „odtržené konstrukci“ (*construction détachée*). Nemůže ale nicméně stát sama o sobě, protože funguje jako cirkumstant hlavní věty.

Autoři Grevisse a Goosse¹⁴³ se nezabývají participiální vazbou jakou samostatným jevem, ale zahrnují ji mezi druhy „absolutní vazby“ (*la proposition absolue*), kterou popisují takto: „Absolutní vazba je charakteristická tím, že se skládá z podmětu a přísudku, ale bez „uvozujícího výrazu“ (*mot introducteur*) a časovaného slovesa, a plní nějakou funkci ve větě.“¹⁴⁴ Označení *absolue* zdůvodňují tím, že absolutní vazba „není jasně navázaná na *support du complément*.“¹⁴⁵ Výrazem *support du complément* měli autoři na mysli slovo, ke kterému se absolutní vazba jako rozvíjející větný člen vztahuje.

5.2. Stavba participiální vazby

Participiální vazba se skládá ze dvou základních větných členů: z přísudku a podmětu. Jako přísudek, který Le Goffic nazývá *élément prédicatif*,¹⁴⁶ může v participiální vazbě fungovat přídělník v následujících tvarech:

1) přídělník na *-ant*:

le soir tombant

*les personnes interrogées n'ayant pas répondu*¹⁴⁷

¹³⁹ LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 487.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ GREVISSE, M.; GOOSSE, A.: *Le bon usage*, Paris, DeBoeck Université, 2008.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 283.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993, s. 487.

Příčestí na *-ant* (přítomné příčestí) se může v participiální vazbě vyskytovat ve formě jednoduché (*tombant*) nebo složené (*ayant répondu*). Složený tvar charakterizuje děj jako dokonavý (*accompli*).¹⁴⁸

2) minulé příčestí:

le soir venu

*cette affaire réglée*¹⁴⁹

Použití minulého příčestí podle Le Goffica „zdůrazňuje dokonavý vid nebo trpný rod.“¹⁵⁰ Tento autor dále poznamenává, že participiální vazba s minulým příčestím vzniká často elipsou slovesa *être* ze složeného tvaru příčestí na *-ant*:

*cette affaire (étant / ayant été) réglée*¹⁵¹

Druhý základní větný člen participiální vazby představuje podmět. Béchade se zmiňuje, že „podmět participiální vazby se nutně liší od podmětu hlavní věty.“¹⁵²:

„*Je vois annoncé qu'un vapeur de 1 700 tonnes à destination des Indes demande un médecin, le grade de docteur n'étant pas exigé.*“¹⁵³ (J. Romain)

Centrum této participiální vazby tvoří přítomné příčestí *étant*. Její podmět (*le grade de docteur*) se neshoduje s podmětem řídicí věty (*un vapeur*). Béchade nicméně dále zdůrazňuje, že „skutečnost, že jeden výraz participiální vazby může být uvedený také v hlavní větě formou zájmena, nebrání nijak její formální nezávislosti.“¹⁵⁴:

„*Le destin ne lui ayant donné que ce visage, l'affamée s'en était saisie.*“¹⁵⁵ (F. Mauriac)

Předmět *ce visage*, který se vyskytuje v participiální vazbě, je zároveň vyjádřený i v hlavní větě formou zájmena *en*.

Le Goffic označuje podmět participiální vazby jako *contrôleur* a *support du participe*.¹⁵⁶ Jako podmět funguje podle něj obvykle *un groupe nominal*¹⁵⁷. Tento autor

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 327.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 328.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993, s. 487.

¹⁵⁷ Tamtéž.

„*groupe nominal* se může v některých ustálených slovních spojeních vyskytovat i bez determinantu (určovatele): *bras croisés* nebo *les bras croisés*.“¹⁵⁸ Dále zdůrazňuje, že „podmět participiální vazby je často v „nezadatelném vlastnickém vztahu“ s podmětem věty.“¹⁵⁹:

*Paul marchait, les bras chargés de cadeaux (la tête penchée, les yeux baissés,...)*¹⁶⁰

Na těchto příkladech můžeme vidět z hlediska významu jasný vztah mezi podmětem hlavní věty a participiální vazby.

V některých zvláštních případech nemá participiální vazba svůj podmět vyjádřený. Le Goffic dodává, že „příčestí nemá svůj podmět (*le support*) v případě neosobních vazeb.“¹⁶¹:

*s’agissant de cette affaire*¹⁶²

Jádro participiální vazby v tomto případě tvoří přítomné příčestí *s’agissant* odvozené od neosobní vazby *il s’agit*. Z tohoto důvodu nemá příčestí v participiální vazbě žádný vyjádřený podmět.

Le Goffic podotýká, že „participiální vazba obsahuje často příslovce (nebo nějaký příslovečný ekvivalent) jako například *aussitôt, sitôt, une foi, à peine*.“¹⁶³:

sitôt cette affaire réglée

*cette affaire une foi réglée*¹⁶⁴

Dále se tento autor zmiňuje o tom, že „takové příslovce (nebo příslovečný ekvivalent), který se nejčastěji nachází na začátku skupiny slov, bývá považováno spíše za nějaký druh spojovacího výrazu.“¹⁶⁵

5.2.1. Shoda příčestí minulého – zvláštní případy

Nyní se krátce zmíníme o problematice shody příčestí minulého. V participiálních vazbách se obvykle shoduje příčestí minulé s podmětem jako v následující větě:

*Les souris partis, les chats dansent devant le buffet.*¹⁶⁶

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 488.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993, s. 488.

Existují ale i zvláštní případy, kdy ke shodě přičestí minulého nedochází. Podle gramatiky *Grammaire méthodique du français* se jedná se o přičestí *attendu, non compris, y compris, excepté, passé, supposé* a *vu*, pokud jsou „umístěna před jmenné syntagma nebo zájmeno.“¹⁶⁷ Autoři Riegel, Pellat a Rioul to zdůvodňují tím, že tato slova „již nejsou pocíťovaná jako „absolutní přičestí“ (*les participes absolus*), ale fungují jako předložky a zůstávají obvykle neohebná.“¹⁶⁸:

y **compris** la TVA

excepté les femmes et les enfants

vu la situation¹⁶⁹

V těchto slovních spojeních fungují minulá přičestí jako předložky a neshodují se tedy se jménem, ke kterému se vztahují. Výše zmínění autoři dodávají, že „minulá přičestí se shodují se jménem nebo zájmenem, se kterým vytvářejí participiální vazbu, pokud jsou umístěna za nimi.“¹⁷⁰:

toutes taxes **comprises**

les enfants **exceptés**¹⁷¹

Autoři gramatiky *Grammaire méthodique du français* uvádějí, že stejný princip se uplatňuje také ve výrazech *ci-annexé, ci-joint* a *ci-inclus*.¹⁷²:

Vous trouverez **ci-joint copie** du rapport.

Ne communiquez à personne **la documentation ci-jointe**.¹⁷³

V prvním případě se výraz *ci-joint*, který je vytvořený z minulého přičestí, neshoduje se jménem (*la copie*), ke kterému se vztahuje, protože se nachází v pozici před ním. Ke shodě naopak dochází v druhém případě, kdy je slovo *ci-joint* postaveno za řídicím jménem.

Výše zmíněné výrazy se také shodují, pokud „se mohou interpretovat jako *attribut* („doplňk“) jmenného syntagmatu, které leží za nimi, nebo zájmena, které je předchází.“¹⁷⁴ :

¹⁶⁶ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004, s. 354.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Tamtéž.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Tamtéž.

¹⁷¹ Tamtéž.

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Tamtéž.

*Vous trouverez **ci-jointe** ma lettre de démission.*

*Retournez-moi les documents que vous trouverez **ci-joints**.*¹⁷⁵

V těchto větách funguje slovo *ci-joint* jako *attribut*. V prvním případě se shoduje se jmenným syntagmatem, které leží za ním (*la lettre de démission*). V následující větě se *ci-joint* vztahuje k zájmenu *que*, které ho předchází. Toto zájmeno zastupuje jméno (*les documents*) z hlavní věty, se kterým se výraz *ci-joint* shoduje.

5.3. Syntaktická funkce a význam

Grevisse a Goosse k syntaktickým vlastnostem participiální vazby uvádějí, že „může odpovídat příslovečnému určení (*un complément adverbial*), které je závislé na slovesu.“¹⁷⁶:

*La pierre ôtée, on vit le dedans de la tombe.*¹⁷⁷ (Hugo, Lég., II, 8)

Participiální vazba *la pierre ôtée* plní v této větě funkci příslovečného určení času. Toto tvrzení si můžeme ověřit, pokud participiální vazbu nahradíme jiným slovním spojením.:

Après le déplacement de la pierre on vit le dedans de la tombe.

Na této ukázce je jasně vidět, že slovní spojení, kterým jsme nahradili participiální vazbu, plní funkci příslovečného určení času.

Participiální vazba může být nahrazena vedlejší větou příslovečnou. Béchade se ve své gramatice zmiňuje, že „participiální vazba přebírá některé hodnoty vedlejší věty příslovečné, s vyloučením vyjádření účelu, důsledku a srovnání. Může vyjadřovat pouze čas, příčinu, přípustku a podmínku, především však čas a příčinu.“¹⁷⁸:

„Les glaces croquées, ils suivirent le boulevard Saint-Michel.“ (A. Schwartz-Bart)

*„Le vent s'étant apaisé et la pluie tombant moins serrée, le cochon se remet en marche.“*¹⁷⁹ (M. Aymé)

Participiální vazba má v prvním případě význam vedlejší věty příslovečné časové. V následující větě participiální vazba vyjadřuje příčinu.

¹⁷⁴ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige, 2004, s. 354.

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ GREVISSE, M.; GOOSSE, A.: *Le bon usage*, Paris, DeBoeck Université, 2008, s. 288.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 328.

¹⁷⁹ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 328.

Autoři Riegel, Pellat a Rioul k této problematice dodávají, že „časový význam participiální vazby může být zvýrazněný slovy *dès, aussitôt, à peine, une fois (aussitôt le repas fini)*“¹⁸⁰

Dále zdůrazňují, že „*les participes passés apposés* („připojená minulá přičestí“) mohou být uvedena výrazy *dès que, aussitôt que a parce que (dès qu'arrivé, parce que arrivé)*: Fungují jako neúplná vedlejší příslovečná věta.“¹⁸¹ Vzhledem k tomu, že „spojka se (v těchto participiálních vazbách) může vymazat, můžeme si všimnout, že tyto participiální konstrukce jsou podobné jako *les circonstancielles conjonctives*.“¹⁸²

Co se týče významu participiální vazby, podle Le Goffica „přičestí na *-ant* značí doprovodný děj ve vztahu k referenčnímu bodu, který vytváří hlavní sloveso.“¹⁸³ Dále o přítomném přičestí uvádí, že „nemá vlastní slovesný způsob, ale může se interpretovat na základě kontextu. Může vyjadřovat nějaké tvrzení nebo také podmínku.“¹⁸⁴:

*Les enfants étant au collège, ce serait différent.*¹⁸⁵

Participiální vazba v této větě představuje podmínku. Může být nahrazena vedlejší větou příslovečnou podmínkovou:

*„Si les enfants étaient au collège, ce serait différent.“*¹⁸⁶

Přičestí minulé má v participiální vazbě obdobný význam. Le Goffic uvádí, že „přičestí, které má dokonavý vid, vytváří doprovodný jev k hlavnímu slovesu s jeho časem a slovesným způsobem.“¹⁸⁷:

*Cette affaire réglée, nous pourrions passer à autre chose.*¹⁸⁸

V tomto případě má participiální vazba význam vedlejší věty příslovečné podmínkové. Minulé přičestí zde ale na rozdíl od přičestí přítomného vyjadřuje dokonavý vid. Můžeme ho nahradit následující vedlejší větou:

Si cette affaire était réglée, nous pourrions passer à une autre chose.

¹⁸⁰ RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrigue, 2004, s. 510.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993, s.488.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ Tamtéž.

Le Goffic se také vyjadřuje k praktickému využití participiálních vazeb. Zdůrazňuje, že „participiální vazba je jedním z hlavních prostředků vytříbeného jazykového stylu.“¹⁸⁹:

„*Ma mère, [...], étant exprimé le regret que le professeur Cottard fût en voyage [...].*“¹⁹⁰ (Proust)

Na závěr této kapitoly ještě zmíníme, že v současné francouzštině se můžeme setkat s některými ustálenými slovními spojeními (*les locutions fugées*¹⁹¹), jejichž jádro vytváří přídělní. Béchade uvádí ve své gramatice následující výrazy :

cela étant

le cas échéant

toute affaire cessante

séance tenante

Tento autor zdůrazňuje, že „v některých ustálených slovních spojeních se přídělní shoduje se jménem, což dokládá jejich starý původ.“¹⁹²

V této části jsme zjistili, že participiální vazby ve francouzštině vyjadřují především čas, příčinu, přípustku, podmínku nebo také tvrzení. Mohou být nahrazeny odpovídající vedlejší větou příslovečnou nebo příslovečným určením. Z tohoto důvodu můžeme předpokládat, že francouzské participiální vazby se budou do češtiny překládat příslovečným určením nebo vedlejšími větami příslovečnými.

6. Korpusová analýza – Intercorp

Tato kapitola je věnovaná korpusové analýze francouzských participiálních vazeb. Analýzu provádíme pomocí paralelního korpusu Intercorp. Jedná se o projekt Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Paralelní korpusy se skládají z beletristických textů a z publistických článků z webových stránek Project Syndicate a Presseurop v češtině a ve zkoumaném jazyce. V současné době projekt Intercorp obsahuje paralelní synchronní korpusy pro 22 jazyků.

¹⁸⁹ LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993, s.489.

¹⁹⁰ Tamtéž.

¹⁹¹ BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993, s. 328.

¹⁹² Tamtéž.

K analýze francouzských participiálních vazeb využijeme paralelní korpus pro francouzštinu a český jazyk. Pracovali jsme se všemi texty, které tento korpus obsahuje. Jedná se o vybrané články z webových stránek Project Syndicate a Presseurop a o tyto beletristické texty:

Pierre Assouline: <i>Dvojitý život</i>	André Pieyre de Mandiargues: <i>Vlčí slunce</i>
Pierre Assouline: <i>Zákaznice</i>	Amélie Nothomb: <i>Strach a chvění</i>
Frédéric Beigbeder: <i>99 franků</i>	Patrik Ouředník: <i>Europeana</i>
Patrick Chamoiseau: <i>Solibo ohromný</i>	Joanne K. Rowlingová: <i>Harry Potter a Ohnivý pohár</i>
Paulo Coelho: <i>Alchymista</i>	Antoine de Saint-Exupéry: <i>Dopis rukojmímu</i>
Paulo Coelho: <i>Veronika se rozhodla zemřít</i>	Amélie Sarn-Cantin: <i>Nepláče, zpívá</i>
Ladislav Fuks: <i>Spalovač mrtvol</i>	Josef Škvorecký: <i>Zbabělci</i>
Bohumil Hrabal: <i>Postřižiny</i>	Michel Tournier: <i>Tetřev hlušec</i>
Bohumil Hrabal: <i>Příliš hlučná samota</i>	Jean-Philippe Toussaint: <i>Milovat se</i>
Milan Kundera: <i>Žert</i>	Vlastimil Třešňák: <i>U jídla se nemluví</i>
Camille Laurens: <i>Láska, román</i>	Frédéric Tristan: <i>Hrdinné útrapy Baltazara Kobera</i>
Michel Leiris: <i>Věk dospělosti</i>	
Andrei Makine: <i>Francouzský testament</i>	

Při analýze postupujeme tak, že do vyhledávání zadáváme konkrétní participia, která vytvářejí participiální vazbu. Následně zkoumáme, jakým způsobem byla participiální vazba s daným příděstím přeložena a jaký je její význam. Na začátku je třeba zdůraznit, že participiální vazba může být přeložena více způsoby. Závisí na překladateli, pro který způsob se rozhodne. Také význam participiálních vazeb není jednoznačný. Primárně je ovlivněn významem slovesa, z něhož bylo příděstí utvořeno. Například u slovesa *finir* můžeme předpokládat, že participiální vazby budou mít význam převážně časový. Dalším činitelem, který má vliv na význam participiální vazby je věta hlavní, která vytváří kontext participiální vazby.

Vzhledem k tomu, že nejsme schopni obsáhnout všechna slovesa, rozhodli jsme se zaměřit na analýzu participiálních vazeb, které jsou tvořeny příděstími od čtyř vybraných sloves, která můžeme z hlediska významu zařadit do těchto skupin:

- 1) slovesa smyslového vnímání
- 2) slovesa myšlení
- 3) slovesa ústního a písemného vyjadřování
- 4) slovesa pohybu

Hlavním kritériem při výběru konkrétních sloves byla četnost jejich výskytu. Rozhodli jsme se vybrat pro každou sémantickou skupinu sloves to sloveso, které se ve francouzštině vyskytuje nejčastěji. K tomu nám posloužil seznam 1500 nejčastěji užívaných slov ve francouzštině, který sestavil lexikolog Étienne Brunet.¹⁹³ Následující tabulka obsahuje 22 nejčastěji užívaných francouzských sloves:

1. être	12. trouver
2. avoir	13. donner
3. faire	14. falloir
4. dire	15. parler
5. pouvoir	16. mettre
6. aller	17. savoir
7. voir	18. passer
8. vouloir	19. regarder
9. venir	20. aimer
10. devoir	21. croire
11. prendre	22. demander

Na základě výše uvedeného seznamu jsme se rozhodli pro tato slovesa:

- 1) *voir* (slovesa smyslového vnímání)
- 2) *croire* (slovesa myšlení)
- 3) *dire* (slovesa ústního a písemného vyjadřování)
- 4) *aller* (slovesa pohybu)

Analýzu provádíme tak, že postupně vyhledáváme participiální vazby s těmito druhy přičestí:

- 1) přičestí přítomné ve formě jednoduché (*parlant*)
- 2) přičestí přítomné ve formě složené (*ayant parlé*)
- 3) přičestí minulé (*parlé*)

¹⁹³ BRUNET, Étienne. *Mots les plus fréquents de la langue écrite française (XIXe et XXe siècles)* [online]. Dostupné z: <http://media.education.gouv.fr/file/ecole/20/7/liste-mots-nature-frequence_115207.pdf>

Nejprve se zaměříme na analýzu participiálních vazeb s příčestím od slovesa *voir*. V tomto případě si ukážeme jednotlivé příklady participiálních vazeb, jejich význam a způsob překladu. Všechny významy a formy překladu si nakonec uvedeme ve shrnující tabulce. Analýzu participiálních vazeb s příčestími od zbylých sloves (*croire, dire a aller*) si předvedeme pouze na shrnující tabulce.

6.1.Participiální vazby s příčestím od slovesa voir

Participiální vazby s příčestím voyant:

Příklad č. 1:

Voyant le jeune homme a l'intérieur, elle ouvre le hublot et lui sourit.

Když uvnitř uvidí mladého muže, otevře dvířka a usměje se na něj.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 2:

«C'est ce que l'on appelle l'Amour, dit le jeune homme, voyant que le vent était sur le point d'accéder à sa demande.

„Říká se tomu Láska,“ řekl chlapec, **jakmile si všiml,** že už ho skoro přemluvil.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 3:

«Oui, c'est beau et comment», dit l'oncle et il sortit un pince-nez et l'installa sur son nez et ce pince-nez n'avait pas de verres et Francin, voyant ce pince-nez sans verres sur le nez de son frère, geignit, c'était presque un sanglot et il se tourna vers le mur et puis il s'agita et les ressorts du canapé gémissaient comme lui.

Je to krása, a jaká, - pravil strýc a vytáhl cvikr, nasadil si jej na nos, a ten cvikr neměl skla a Francin, **když uviděl ten cvikr beze skel na nose svého bratra**, zakňučel, skoro zaplakal a obrátil se ke zdi a pak sebou házel a péra kanape sténala jako Francin.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 4:

Voyant combien il était malheureux, j'imprimai mon baiser sur ses lèvres et il eut honte, me regarda avec reproche, une femme convenable ne se comporte pas ainsi en public.

Když jsem viděla, jak je nešťastný, obtiskla jsem na jeho rty to moje políbení a on se styděl, díval se na mne vyčítavě, že slušná žena se takhle na veřejnosti nechová.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 5:

[...] les gens qui n'avaient pas encore entendu cette radio, voyant la mine étonnée et béate de ceux qui avaient déjà eu droit à cette invention révolutionnaire, sentaient tous monter une impatience joyeuse au fur et à mesure qu'ils avançaient dans le défilé, [...]

[...] a kdo ještě neslyšel to rádio, **tak když viděl, s jakým blaženým a udiveným výrazem vycházejí ti**, kterým už byl dopřán ten revoluční vynález, všichni se těšili čím dál víc, jak se blížili v průvodu, [...]

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová (rozvitá vedlejší větou předmětnou)

Příklad č. 6:

Vive la compréhension entre les hommes de tous les continents, de toutes les races, de tous les peuples!» criait M. Zálaba en lançant ses bras en l'air alors que le commis tenait le timon; voyant un mégot sur le trottoir, le commis ne put résister et s'élança pour le ramasser [...]

Dorozumění mezi lidmi všech kontinentů, všech ras, všech národů! - volal pan Zálaba a třímal ruku vzhůru a jeho pomocník stál na voji káry, **a když na chodníku uviděl odhozeného špačka**, neodolal a rozběhl se, aby jej sebral [...]

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 7:

*Alors, il s'était rendu au poste se faire rendre justice, et les flics, **voyant qu'il n'avait pas une goutte d'alcool dans le sang, avaient décroché le téléphone et engueulé son patron, l'accusant de saper le moral d'un ouvrier.***

[...] ale on šel rovnou na záchytku, a tam, **když zjistili to**, co napsali pak na úřední papír, že nemá ani kvintlík alkoholu v krvi, tak ještě zvedli telefon a vynadali šéfovi, že morálně deptá dělníka, [...]

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 8:

*Son auditoire **n'y voyant qu'un appel au vocal** crut devoir répondre:*

A jeho posluchači, **kterí to pochopili jako výzvu k hlasovému projevu**, považovali za svou povinnost odpovědět:

význam: vyjádření vlastnosti

překlad: vedlejší věta přívlastková

Příklad č. 9:

*L'albinos, voyant **Jambette et Diab-Anba-Feuilles encorder le cadavre**, s'indigna:*

Když albín viděl, jak Kudla a Ďábel přivazují mrtvolu, rozhořčil se:

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová (rozvitá vedlejší větou předmětnou)

Příklad č. 10:

Voyant Solibo entrer ici, il occupe la sortie mais Solibo ne sort pas.

Vidí Soliba vstoupit do místnosti a obsadí východ. Solibo však nevyjde.

význam: časový

překlad: věta hlavní v poměru slučovacím

Příklad č. 11:

*Géné, j'avais objecté à Lucie que c'étaient les hommes qui les offraient aux femmes, et pas le contraire, mais, **la voyant au bord des larmes**, je m'étais hâté de lui en faire compliment et de les prendre.*

Namítl jsem Lucii v rozpacích, že květiny dávají muži ženám a ne ženy mužům, ale **když jsem viděl, že je jí do pláče**, rychle jsem je pochválil a vzal si je.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová (rozvitá vedlejší větou předmětnou)

Příklad č. 12:

*Vingt ans en arrière, j'avais été comme eux assis sur un cheval orné, mais **voyant alors du dedans la Chevauchée des Rois**, je n'avais rien vu.*

Seděl jsem sice před dvaceti léty na zdobeném koni právě tak jako oni, ale **protože jsem tehdy viděl Jízdu králů zevnitř**, neviděl jsem vlastně nic.

význam: příčinný

překlad: vedlejší věta příčinná

Příklad č. 13:

Voyant que je restais là sans riposte, il vociféra:

A chlapec, **když viděl**, že stojím a nebráním se, křičel dál:

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 14:

Me voyant mettre le turban, elle murmure avec une tristesse indicible (comme si elle venait enfin de découvrir le sens de ce que depuis si longtemps je faisais, le résultat des signes qu'un à un j'accumulais):

Když mě vidí, jak si ovazuji turban, zašeptá s nevýslovným smutkem (jako by konečně objevila smysl toho, co jsem tak dlouho dělal, výslednici těch znaků, které jsem k sobě po jednom shromažďoval):

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová (rozvitá vedlejší větou doplňkovou)

Příklad č. 15:

Puis, voyant qu'il répugnait à quitter des yeux le paysage marin:

Potom, **když viděla**, že odmítá spustit oči z mořské krajiny:

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 16:

Mais les autres pays d'Europe centrale n'ont pas jugé bon d'appuyer cette idée, ne voyant pas l'intérêt de se battre pour des postes au sein de la diplomatie européenne.

Ostatní středoevropské země však tuto myšlenku nepodpořily, **protože boji o posty v unijní diplomacii nepřikládaly takový význam.**

význam: příčinný

překlad: vedlejší věta příčinná

Příklad č. 17:

Voyant à présent des représentants de tant de nationalités différentes, il pensa qu'il avait été stupide de ne pas se douter que Poudlard ne pouvait être la seule école de sorcières au monde.

Když teď v kempu uviděl čaroděje tolika národností, došlo mu, že od něj byla hloupost, když si nikdy nepřipustil, že Bradavice nejsou a nemohou být jediná kouzelnická škola na světě.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 18:

Voyant leurs regards fixés sur elle, elle ajouta, de son ton agacé, qu'avec tous les livres qu'elle avait lus, il était normal qu'elle en sache plus qu'eux.

Všimla si, že se na ni dívají, a jako vždy podrážděná tím, že nikdo jiný nepřečetl všechny knihy, které zvládla ona, prohlásila:

význam: časový

překlad: souvětí (věta hlavní v poměru slučovací a věta vedlejší předmětná)

Příklad č. 19:

Voyant que Hagrid était suffisamment occupé par les quatre dragons et par Madame Maxime pour ne pas se soucier de lui, il fit demi-tour sans bruit et reprit le chemin du château.

Věřil, že si Hagrid jeho odchodu ani nevšimne - měl oči jen pro čtyři nádherné draky a pro madame Maxime - potichu se otočil a zamířil zpátky ke hradu.

význam: důvodový

překlad: věta hlavní v poměru důvodovém

Příklad č. 20:

Voyant que tout le monde avait l'esprit ailleurs, certains enseignants, comme le petit professeur Flitwick, renonçaient à faire normalement leurs cours.

Někteří učitelé, třeba maličký profesor Kratiknot, se ani nepokoušeli je něco učit, **když bylo jasné**, že jsou myšlenkami úplně jinde.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 21:

Ouais, d'accord. Voyant l'expression d'Hermione, Harry ajouta:

"Tak jo, fajn," souhlasil ochotně, **ale když si všiml výrazu v Hermionině tváři**, dodal:

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 22:

Lorsqu' ils parcoururent la grand-rue du village, recouverte de gadoue, Harry ouvrit l'oeil pour essayer d'apercevoir un quelconque signe de la présence de Hagrid. Voyant qu'il n'était dans aucun des magasins qui s'alignaient le long de la rue, il suggéra d'aller faire un tour aux Trois Balais.

Když šli po rozblácené Hlavní ulici, měl Harry oči na stopkách, jestli někde nezahlédne Hagrida, a **když se přesvědčil**, že v žádném krámkě není, navrhl, aby šli ke Třem košťatům.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 23:

Il souriait toujours mais, voyant l'expression anxieuse de Harry, il reprit d'un ton plus sérieux:

Zubil se dál, ale **když viděl, jak ustaraně se Harry tváří**, dodal vážněji:

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová (rozvitá vedlejší větou předmětnou)

Příklad č. 24:

*Comme ça, on saura quoi t'offrir à Noël prochain, dit Hermione d'un air joyeux. Puis, voyant **Ron toujours aussi mélancolique**, elle ajouta:*

"Aspoň víme, co ti dát příště k Vánocům," poznamenala Hermiona s úsměvem, a **když se Ron mračil dál**, dodala ještě:

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 25:

Du fait de la baisse spectaculaire des taux d'intérêt, voyant leur sécurité financière menacée, les retraités n'ont pas soutenu le BJP.

Vzhledem k dramatickému poklesu úrokových sazeb nepodporovali lidé v důchodu BJP, **poněvadž bylo ohroženo jejich finanční zajištění**.

význam: příčinný

překlad: vedlejší věta příčinná

Příklad č. 26:

Voyant les peuples d' Europe centrale se libérer de la domination soviétique à peine deux ans auparavant, les nations de l'URSS ont voulu la même liberté pour elles-mêmes.

Poněvadž národy tvořící SSSR jen dva roky předtím viděly, jak se jejich protějšky ve střední Evropě vymanily ze sovětské nadvlády, začínaly usilovat o získání téže svobody i pro sebe.

význam: příčinný

překlad: vedlejší věta příčinná (rozvitá vedlejší větou předmětnou)

Příklad č. 27:

*Il n'est pas non plus exclu que certains politiciens n'agissent que pas pur intérêt personnel, **voyant dans la crise une chance d'être élus**, en faisant la promesse de retirer leur pays de l'UEM ou en menaçant de le faire si les autres membres n'acceptent par les changements politiques qu'ils proposent.*

Existuje však také riziko, že někteří politici budou jednat výlučně ve vlastním zájmu a **využijí hospodářského poklesu jako příležitosti ke svému zvolení tím**, že budou slibovat vystoupení země z EMU nebo tvrdit, že tímto vystoupením pohrozí, pokud ostatní členské země nepřistoupí na jimi navrhované změny politiky.

význam: vyjádření vlastnosti

překlad: vedlejší věta přívlastková

Příklad č. 28:

***Voyant se fissurer les relations nippo-américaines**, la marine chinoise roule des mécaniques sur les eaux qui entourent le Japon – et cherche à ravir aux Etats-Unis leur place de puissance navale dominante dans le Pacifique.*

Čínské námořnictvo prohlubující se propast mezi Japonskem a USA cítí a dává svou rostoucí moc najevo v mořích kolem Japonska, kde realizuje svou touhu nahradit USA v roli dominantní námořní mocnosti v Pacifiku.

význam: příčinný

překlad: věta hlavní v poměru slučovacím

Příklad č. 29:

*Lorsque l'Allemagne nazi envahit les régions occidentales de l'Union Soviétique, les Allemands ont maintenu les fermes collectives, **voyant justement en elles un instrument** leur permettant de détourner la nourriture ukrainienne pour leur propres bénéfices, et d'affamer qui bon leur semblait.*

Když nacistické Německo napadlo západ Sovětského svazu, ponechali Němci zemědělská družstva nedotčená, **protože v nich právem viděli nástroj**, jenž jim umožňoval zabírat ukrajinské potraviny pro vlastní potřebu a nechat hladovět ty, které nechat hladovět chtěli.

význam: příčinný

překlad: vedlejší věta příčinná

Příklad č. 30:

Le baron, voyant sa femme devant lui, lâcha son travail et fit mine de se lever sans en rien faire cependant.

Když před sebou baron uviděl stát svou ženu, nechal práce a naznačil, jako by chtěl také vstát, ale zůstal tak.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 31:

Je continuais à progresser le long du quai vers l'avant du convoi, et, voyant que le quai commençait à se vider, je sentis que le départ était imminent et je sautai en toute hâte dans une voiture.

Šel jsem po nástupišti pořád dál směrem k lokomotivě, a **když jsem si všiml**, že se nástupiště vyliďňuje, a cítil, že odjezd je na spadnutí, spěšně jsem naskočil.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 32

L' homme en vert, voyant dans quelle hésitation Balthasar se tenait, reprit autrement son discours:

Muž v zeleném si všiml Baltazarových rozpaků a vzal to z druhého konce:

význam: časový

překlad: věta hlavní v poměru slučovacím

Příklad č. 33

*Enfin, **voyant** que je demeurais tranquille sur la pierre, il frappa la montagne avec son arme qui finalement se brisa. Il s'en alla.*

Ohavně zaklel, **ale když viděl**, že dál klidně stojím na kameni, praštil do něj šavlí, roztříštil ho a odjel.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 34

*A travers d'interminables couloirs de sel, ils se rendirent auprès de Johann Siegismund qui, **voyant son fils en cet endroit**, s'étonna.*

Nekonečně dlouhou solnou chodbou došli až k Johanu Sigismundovi, který se podivil, **když spatřil svého syna na tomto místě**.

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 35

*Flavinio Antegnati, **voyant que Balthasar était malheureux**, lui demanda la raison de sa morosité.*

Flavinio Antegnatti si všiml Baltazarovy sklíčenosti a zeptal se, proč je tak mrzutý.

význam: časový

překlad: věta hlavní v poměru slučovacím

Participiální vazby s přičestím ayant vu

Příklad č. 1:

M'ayant vu ils commencèrent à rire de mon accoutrement

Když mne uviděli, rozesmáli se nad mým oděvem

význam: časový

překlad: vedlejší věta časová

Příklad č. 2:

M'ayant vu, il marcha vers moi

Pak mne uviděl a zamířil ke mně

význam: časový

překlad: hlavní věta v poměru slučovacím

Příklad č. 3:

Plusieurs personnes de ma famille (ou amies de ma famille), m'ayant vu avec Kay, avaient jasé.

Několik členů rodiny (nebo rodinných přátel) mě s Kay vidělo a dělali klepy.

význam: příčinný

překlad: hlavní věta v poměru slučovacím

Příklad č. 4:

Sa politique en matière d'immigration et de droit d'asile s'inspire de la droite radicale et soutient l'emprisonnement jusqu'à 18 mois des demandeurs d'asile ayant vu leur requête rejetée.

Pokud jde o jeho imigrační politiku a právo na azyl, nechává se inspirovat názory krajní pravice a přiklání se k návrhu až 18 měsíčního věznění **žadatelů o azyl, kterým byla žádost odepřena.**

význam: vyjádření vlastnosti

překlad: vedlejší věta přívlastková

Participiální vazby s příčestím vu (-e, -s, -es)

Příklad č. 1:

Vu d'en haut, l'ondoiement des centaines de corps enlacés avait une tout autre allure.

Seshora vyhlíželo vlnění stovek propletených těl docela jinak.

význam: vyjádření místa

překlad: příslovečné určení místa

Příklad č. 2:

Vu sous cet angle, l'arrangement semble être une bonne solution pour toutes les parties.

Z tohoto pohledu se vyrovnání zdá být dobré řešení pro všechny strany.

význam: vyjádření způsobu

překlad: příslovečné určení způsobu

Příklad č. 3:

*La tour de la mairie était très haute et **vu d'en bas** le sommet paraissait minuscule.*

Věž radnice byla hrozně vysoká a hořejšek vypadal **zezdola** hrozně miniaturně.

význam: vyjádření místa

překlad: příslovečné určení místa

Příklad č. 4:

Vu sous cet angle, le sport est également une forme de culture, bien que dénigrée par les assidus de musique classique ou de littérature sérieuse.

Sport je **v tomto ohledu** také formou kultury, byť se jí ti, kdo se věnují zájmům, jako je vážná hudba nebo náročná literatura, často vysmívají.

význam: vyjádření způsobu

překlad: příslovečné určení způsobu

Příklad č. 5:

Vu sous cet angle, le savoir est tout simplement de la propriété intellectuelle, dont l'accès est limité aux clients qui payent.

Zůstaneme-li jen na této rovině, poznatky jsou jednoduše duševním vlastnictvím a přístup k němu je omezen na platící zákazníky.

význam: podmínkový

překlad: vedlejší věta podmínková

Příklad č. 6:

Vue de haut ma récolte était impressionnante.

Z nadhledu vypadala má sklizeň úctyhodně.

význam: vyjádření místa

překlad: příslovečné určení místa

Příklad č. 7:

Vue de cette façon, l'Europe de l'Ouest semble avoir autant de bonnes raisons que les États-Unis pour recevoir le titre de "bonne société".

Z tohoto pohledu se zdá, že západní Evropa má přinejmenším stejné právo označovat se za „dobrou společnost“ jako USA.

význam: vyjádření způsobu
překlad: příslovečné určení způsobu

Příklad č. 8:

Vue de l'extérieur, cette affaire semble due à une grosse bévue des services de sécurité, comme si le chef du FBI avait accueilli en personne l'un des lieutenants de Ben Laden à une garden party.

Člověku **zvenčí** připadá tato epizoda jako kolosální bezpečnostní selhání – jako by šéf FBI osobně přivítal na zahradní party jednoho z bin Ládinových pobočníků.

význam: vyjádření vlastnosti
překlad: přívlastek

Příklad č. 9:

Vue de haut pendant la nuit, la terre semble parfois retrouver quelque chose de sa nature d'origine, davantage en accord avec l'état sauvage de l'univers primitif [...]

Z pohledu shora a v noci země jako by znovu našla cosi ze své původní podoby, nadto v souladu s divokým stavem primitivního vesmíru [...]

význam: vyjádření způsobu
překlad: příslovečné určení způsobu

Příklad č. 10:

Vues du fond de l'abîme, les choses ne paraissent jamais bonnes.

Na dně poklesu vypadá všechno špatně.

význam: vyjádření místa
překlad: příslovečné určení místa

Příklad č. 11:

Vus de loin, de tels thèmes de campagne auraient pu apparaître sous un jour positif: après tout, tous les pays ont besoin de ce type de discussions de temps en temps.

Při pohledu zdálky by nemusela být podobná předvolební témata sama o sobě špatnou věcí: země koneckonců tento typ diskuse tu a tam potřebují.

význam: vyjádření způsobu

překlad: příslovečné určení způsobu

Shrnutí:

překlad	význam	počet výskytů			
		přítomné přičestí - jednoduchá forma	přítomné přičestí - složená forma	minulé přičestí	celkem
vedlejší věta časová	časový	22	1		23
přisl. urč. místa	vyjádření místa			6	6
vedlejší věta příčinná	příčinný	5			5
hlavní věta v poměru slučovacím	časový	3	1		4
přisl. urč. způsobu	vyjádření způsobu			3	3
vedlejší věta přívlastková	vyjádření vlastnosti	2	1		3
hlavní věta v poměru slučovacím	příčinný	1	1		2
souvětí v poměru slučovacím	časový	1			1
hlavní věta v poměru důvodovém	důvodový	1			1
vedlejší věta podmínková	podmínkový			1	1
přívlastek	vyjádření vlastnosti			1	1
Celkem		35	4	11	50

V této části jsme analyzovali 50 participiálních vazeb tvořených pomocí všech třech druhů přičestí od slovesa *voir*. Z celkového počtu je 35 sestaveno s přičestím přítomným ve formě jednoduché (*voyant*), 4 s přičestím přítomným ve formě složené (*ayant vu*) a 11 s přičestím minulým (*vu /-e, /-s, /-es*).

Ve většině případů se jednalo o participiální vazby s přičestím přítomným v jednoduché formě. Ty byly nejčastěji přeloženy pomocí vedlejší věty časové (celkem ve 22 případech). Další frekventovanou formou překladu těchto participiálních vazeb byla vedlejší věta příčinná (celkem 5 výskytů).

Nejmenší počet participiálních vazeb jsme zaznamenali u přičestí přítomného ve formě složené (pouze 4 výskyty). Participiální vazby s minulým přičestím tvořily

přibližně pětinu všech zkoumaných případů. Nejčastěji byly do češtiny přeloženy pomocí příslovečného určení místa (celkem v šesti případech).

Jako nejčastější formu překladu participiálních vazeb tvořených příčestím od slovesa *voir* můžeme označit vedlejší větu časovou, která se vyskytuje nejvíce u participiálních vazeb s příčestím přítomným v jednoduché formě. Za další důležité formy překladu můžeme považovat překlad pomocí příslovečného určení místa (6 výskytů) a překlad vedlejší větou příčinnou (5 výskytů).

Participiální vazby tvořené příčestím od slovesa *voir* mají nejčastěji (ve 28 případech) význam časový.

6.2. Participiální vazby s příčestím od slovesa *croire*

překlad	význam	počet výskytů			
		přítomné příčestí - jednoduchá forma	přítomné příčestí - složená forma	minulé příčestí	celkem
vedlejší věta příčinná	příčinný	5			5
přísl. urč. způsobu	vyjádření způsobu	5			5
hlavní věta v poměru slučovacím	příčinný	3			3
přívlastek	vyjádření vlastnosti	3			3
souvětí v poměru slučovacím	příčinný	2			2
hlavní věta v poměru důvodovém	důvodový	1			1
hlavní věta v poměru důsledkovém	důsledkový	1			1
hlavní věta v poměru odporovacím	odporovací	1			1
vedlejší věta přívlastková	vyjádření vlastnosti	1			1
Celkem		22			22

Analýza participiálních vazeb tvořených pomocí příčestí od slovesa *croire* obsahuje celkem 22 případů. Jedná se vždy o participiální vazby s přítomným příčestím ve formě jednoduché (*croyant*). Tyto vazby byly nejčastěji přeloženy vedlejší větou příčinnou (5 výskytů) a příslovečným určením způsobu (také 5 výskytů). Dále následuje překlad pomocí přívlastku (celkem ve 3 případech) a překlad hlavní větou v poměru slučovacím, která vyjadřuje příčinu (také ve 3 případech). Zbylé formy překladu již nejsou z hlediska četnosti tak významné.

Co se týče významu, u těchto participiálních vazeb převládá význam příčinný, který jsme zaznamenali celkem desetkrát.

6.3. Participiální vazby s přičestím od slovesa *dire*

překlad	význam	počet výskytů			
		přítomné přičestí - jednoduchá forma	přítomné přičestí - složená forma	minulé přičestí	celkem
přívlastek	vyjádření vlastnosti	8			8
hlavní věta v poměru slučovacím	časový	6		1	7
vedlejší věta přívlastková	vyjádření vlastnosti	6			6
hlavní věta v poměru slučovacím	vyjádření vlastnosti	5			5
vedlejší věta časová	časový	3		1	4
souvětí v poměru odporovacím	odporovací	3			3
přísl. urč. přípustky	přípustkový			3	3
přísl. urč. způsobu	vyjádření způsobu	2			2
hlavní věta v poměru odporovacím	odporovací	1			1
přísl. urč. místa	vyjádření místa	1			1
vedlejší věta přípustková	přípustkový			1	1
přísl. urč. míry	vyjádření míry			1	1
přísl. urč. příčiny	příčinný			1	1
Celkem		35		8	43

Zde analyzujeme participiální vazby, které byly vytvořeny přičestím od slovesa *dire*. Dohromady jsme zaznamenali 43 případů. Participiální vazby byly vytvořeny většinou (ve 35 případech) pomocí přičestí přítomného ve formě jednoduché (*disant*) a dále (v 8 případech) pomocí přičestí minulého (*dit, -e*).

V případě participiálních vazeb s přičestím přítomným ve formě jednoduché dominuje překlad pomocí přívlastku (8 výskytů). Poměrně častý byl také překlad vedlejší větou přívlastkovou (6 výskytů) a hlavní větou v poměru slučovacím, která měla význam časový (také 6 výskytů). Participiální vazby s přičestím minulým byly nejčastěji přeloženy příslovečným určením přípustky (ve třech případech).

Participiální vazby tvořené přičestím od slovesa *dire* vyjadřovaly nejčastěji (přibližně v polovině všech případů) nějakou vlastnost.

6.4. Participiální vazby s přičestím od slovesa *aller*

překlad	význam	počet výskytů			
		přítomné přičestí - jednoduchá forma	přítomné přičestí - složená forma	minulé přičestí	celkem
přívlastek	vyjádření vlastnosti	54			54
vedlejší věta přívlastková	vyjádření vlastnosti	17			17
hlavní věta v poměru slučovacím	vyjádření vlastnosti	8			8
hlavní věta v poměru stupňovacím	stupňovací	4			4
přísl. urč. způsobu	vyjádření způsobu	4			4
přísl. urč. místa	vyjádření místa	3			3
hlavní věta v poměru slučovacím	časový	2	1		3
hlavní věta v poměru slučovacím	příčinný	2			2
hlavní věta v poměru odporovacím	odporovací	2			2
vedlejší věta příčinná	příčinný	2			2
přísl. urč. míry	vyjádření míry	2			2
hlavní věta v poměru důsledkovém	důsledkový	1			1
vedlejší věta časová	časový	1			1
přísl. urč. příčinný	příčinný	1			1
přísl. urč. času	časový	1			1
Celkem		104	1		105

Celkem jsme vyhledali 105 případů participiálních vazeb s přičestím od slovesa *aller*. Tyto vazby byly téměř vždy tvořeny přítomným přičestím ve formě jednoduché (*allant*). Pouze v jednom případě jsme zaznamenali participiální vazbu, která se skládala z přičestí přítomného ve formě složené. Jednalo se o tvar mužského rodu množného čísla (*étant allés*).

Ve většině případů vyjadřovaly participiální vazby nějakou vlastnost. Nejčastěji byly přeloženy pomocí přívlastku (54 výskytů), dále vedlejší větou přívlastkovou (17 výskytů) a větou hlavní v poměru slučovacím (8 výskytů). Ostatní způsoby překladu se v analýze vyskytovaly v podstatně nižší míře.

6.5. Korpusová analýza participiálních vazeb - shrnutí

Pomocí paralelního korpusu Intercorp jsme analyzovali participiální vazby, které byly vytvořeny pomocí přítomného přičestí v jednoduché a složené formě a pomocí přičestí minulého od čtyř vybraných sloves: *voir*, *croire*, *dire* a *aller*.

Následující tabulka představuje souhrnný přehled možností překladu těchto participiálních vazeb a jejich významu:

překlad	význam	počet výskytů			
		přítomné přičestí - jednoduchá forma	přítomné přičestí - složená forma	minulé přičestí	celkem
přívlastek	vyjádření vlastnosti	65		1	66
vedlejší věta časová	časový	26	1	1	28
vedlejší věta přívlastková	vyjádření vlastnosti	26	1		27
hlavní věta v poměru slučovacím	časový	11	2	1	14
přísl. urč. způsobu	vyjádření způsobu	11		3	14
hlavní věta v poměru slučovacím	vyjádření vlastnosti	13			13
vedlejší věta příčinná	příčinný	12			12
přísl. urč. místa	vyjádření místa	4		6	10
hlavní věta v poměru slučovacím	příčinný	6	1		7
hlavní věta v poměru stupňovacím	stupňovací	4			4
hlavní věta v poměru odporovacím	odporovací	4			4
souvětí v poměru odporovacím	odporovací	3			3
přísl. urč. míry	vyjádření míry	2		1	3
přísl. urč. přípustky	přípustkový			3	3
hlavní věta v poměru důvodovém	důvodový	2			2
hlavní věta v poměru důsledkovém	důsledkový	2			2
přísl. urč. příčiny	příčinný			2	2
souvětí v poměru slučovacím	příčinný	2			2
souvětí v poměru slučovacím	časový	1			1
vedlejší věta podmínková	podmínkový			1	1
vedlejší věta přípustková	přípustkový			1	1
přísl. urč. času	časový			1	1
Celkem		194	5	21	220

Celkově jsme analyzovali 220 participiálních vazeb. Největší počet výskytů participiálních vazeb jsme zaznamenali u přičestí přítomného v jednoduché formě (celkem 194 výskytů). Participiální vazby se zbylými druhy přičestí byly již méně četné: přítomné přičestí ve složené formě tvořilo 5 participiálních vazeb a minulé přičestí pouze 21 vazeb.

Dohromady jsme zaznamenali 19 možností překladu participiálních vazeb. Jedná se o větu hlavní (v poměru slučovacím, stupňovacím, odporovacím, důvodovém a důsledkovém), dále o souvětí (v poměru slučovacím a odporovacím), o vedlejší věty (vedlejší věta časová, příčinná, přívlastková, podmínková a přípustková), o přívlastek a příslovečná určení (příslovečné určení způsobu, místa, míry, přípustky, příčiny a času). Překlad pomocí souvětí a věty hlavní v poměru slučovacím jsme dále rozlišovali na

základě významu: Věta hlavní v poměru slučovací vyjadřovala čas, příčinu nebo vlastnost. V případě souvětí v poměru slučovací jsme se setkali s významem časovým a příčinným.

Nejvíce participiálních vazeb (celkem 66 - tedy přibližně třetina z celého počtu) bylo přeloženo pomocí přívlastku. Další častou formou překladu byl překlad vedlejší větou časovou (28 výskytů) a vedlejší větou přívlastkovou, kterou jsme našli ve 27 případech.

Za významné způsoby překladu můžeme ještě považovat překlad pomocí příslovečného určení způsobu (14 výskytů), překlad větou hlavní v poměru slučovací, která vyjadřovala čas (také 14 výskytů) nebo vlastnost (13 výskytů), dále překlad vedlejší větou příčinnou (12 výskytů) a příslovečným určením místa (10 výskytů). Ostatní způsoby překladu se ve zkoumaných textech vyskytují spíše okrajově.

Jak jsme se již zmínili na začátku této kapitoly, při určování významu participiálních vazeb hraje důležitou roli význam slovesa, ze kterého bylo přičestí odvozeno, a hlavní věta, díky které můžeme participiální vazbu zařadit do určitého kontextu. Z tohoto důvodu mohou mít participiální vazby v mnohých případech více významů. V analýze jsme se snažili určit význam participiální vazby, který nám pro danou situaci připadal nejpravděpodobnější.

K určení významu participiálních vazeb nám poslouží následující tabulka, která obsahuje významy participiálních vazeb a počty jejich výskytu:

význam	počet výskytů
vyjádření vlastnosti	106
časový	44
příčinný	23
vyjádření způsobu	14
vyjádření místa	10
odporovací	7
přípustkový	4
stupňovací	4
vyjádření míry	3
důvodový	2
důsledkový	2
podmínkový	1
Celkem	220

Nejčastěji vyjadřují zkoumané participiální vazby nějakou vlastnost (106 výskytů). Takový význam najdeme u přívlastku, vedlejších vět přívlastkových a hlavní věty v poměru slučovacím. Následuje význam časový (44 výskytů), který mají vedlejší věty časové, příslovečná určení času, dále hlavní věty a souvětí v poměru slučovacím. Význam příčinný měly participiální vazby v 23 případech překladem do češtiny pomocí příslovečného určení příčiny, vedlejší věty příčinné a hlavní věty a souvětí v poměru slučovacím. Mezi další důležité významy těchto participiálních vazeb patří vyjádření způsobu (14 výskytů) a místa (10 výskytů) Zbylé významy jsme zaznamenali ve výrazně nižší míře.

Na závěr si uvedeme tabulku, pomocí které můžeme srovnat významy jednotlivých participiálních vazeb podle sloves:

Sloveso	význam	počet výskytů	celkový počet výskytů
aller	vyjádření vlastnosti	79	105
voir	časový	28	50
dire	vyjádření vlastnosti	19	43
croire	příčinný	10	22

Zde můžeme vidět významy participiálních vazeb, které jsme zaznamenali u jednotlivých sloves nejčastěji. Z této tabulky je zřejmé, že význam participiální vazby je ovlivněn z velké části významem slovesa: Zatímco u slovesa *aller* a *dire* vyjadřují participiální vazby nejvíce nějakou vlastnost, u slovesa *voir* převládá význam časový a participiální vazby se slovesem *croire* vyjadřují nejčastěji příčinu.

7. Závěr

V teoretické části práce jsme se nejprve zaměřili na popis příčestí, protože tento tvar tvoří jádro participiálních vazeb, které jsou hlavním předmětem této práce. V první kapitole jsme uvedli, jak pojem participium definují Béchade, Le Goffic a Weinrich. Zjistili jsme, že základní vlastností příčestí je jeho schopnost fungovat jako sloveso nebo jako přídavné jméno. Dále jsme zmínili tvoření participia a problém rozlišení tvarů příčestí od přídavného jména. Během naší práce jsme zaznamenali, že francouzské gramatiky označují přítomné a minulé příčestí různým způsobem: Zatímco Weinrich pojmenovává příčestí přítomné jako *participe neutre* a příčestí minulé jako *rétoparticipe*, Wilmet k jejich označení používá názvy *participe de type 1* a *participe de type 2*. V části o morfologických vlastnostech příčestí jsme se zabývali příčestím přítomným a minulým odděleně. Zjistili jsme, že příčestí minulé se na rozdíl od příčestí přítomného může ohýbat v rodě i čísle. Oba typy příčestí (tj. příčestí přítomné a příčestí minulé) nevyjadřují sami o sobě čas ani osobu, z tohoto důvodu je můžeme zařadit mezi neurčité slovesné tvary.

Následující kapitola popisuje syntaktické vlastnosti příčestí. Přítomné příčestí, které je použito jako sloveso, tvoří jádro participiální vazby. Pokud je zapojeno jako adjektivum, může fungovat jako: *épithète* („přívlastek“), *apposé* („přístavek“) nebo *attribut du complément d'objet direct* („doplněk“). Minulé příčestí, které se chová jako sloveso, tvoří rovněž jádro participiálních vazeb. Mnohem častěji se s ním ale setkáme ve složených slovesných časech a v tvarech trpného rodu tranzitivních sloves. V adjektivním použití funguje minulé příčestí jako *attribut du sujet*, *épithète du nom* (přívlastek), *apposé* (přístavek) nebo *attribut du complément d'objet direct* (doplněk). V této kapitole se také zabýváme lexikalizovanými formami participia. Nejvíce se věnujeme slovesnému přídavnému jménu (*adjectif verbal*), které srovnáváme s příčestím přítomným.

V třetí kapitole jsme se pokusili popsat sémantické vlastnosti příčestí. Zjistili jsme, že ve slovesném použití vyjadřuje přítomné příčestí současnost s dějem slovesa hlavní věty, zatímco příčestí minulé vyjadřuje děj, který hlavnímu slovesu předchází. Nakonec jsme se také zmínily o využití příčestí v současné francouzštině. Dočetli jsme se, že

participium se často využívá především v odborném jazyce, protože jeho užití umožňuje velkou stručnost vyjádření.

Čtvrtá kapitola je věnovaná participiálním vazbám. Také v jejich případě se setkáme s různým pojmenováním: Béchade používá označení *proposition participe* nebo *participe absolu*, autoři gramatiky *Grammaire méthodique du français* nazývají participiální vazbu *proposition participiale*, Le Goffic ji pojmenovává *sous-phrase participiale* a autoři Grevisse a Goosse ji označují jako druh „absolutní vazby“ (*la proposition absolue*). V naší práci jsme se pokusili vyložit, z jakého důvodu se autoři pro dané označení rozhodli. Dále jsme se zabývali stavbou participiálních vazeb. Dočetli jsme se, že participiální vazba se skládá z podmětu a z přísudku, přičemž její podmět se musí lišit od podmětu hlavní věty. Příčestí minulé se v participiálních vazbách ve většině případů shoduje s podmětem, okrajově jsme také zmínili některé zvláštní případy, ve kterých ke shodě nedochází. Poslední část této kapitoly popisuje syntaktické funkce a význam participiálních vazeb. Zjistili jsme, že participiální vazby mohou odpovídat vedlejší větě příslovečné nebo příslovečnému určení místa.

V poslední kapitole, která představuje praktickou část této práce, jsme se pokusili v rámci korpusu Intercorp najít české ekvivalenty participiálním vazbám od čtyř vybraných sloves (*voir, croire, dire a aller*). Na základě teorie jsme předpokládali, že se participiální vazby budou překládat příslovečnou vedlejší větou nebo příslovečným určením. V korpusové analýze jsme se ale setkali i s jinými možnostmi překladu. Mimo vedlejší příslovečné věty a příslovečného určení se participiální vazby překládaly také pomocí hlavní věty, souvětí a přívlastku.

Na závěr bychom chtěli upozornit na to, že významy participiálních vazeb závisejí do značné míry na významu slovesa, ze kterého je příčestí utvořeno. Považujeme tedy za důležité zdůraznit, že vzhledem k tomu, že jsme se korpusové analýze zaměřili na čtyři sémantické skupiny sloves, tato práce pokrývá ve své praktické části analýzu pouze malé části participiálních vazeb. Z tohoto důvodu můžeme předpokládat, že analýza širšího rozsahu by nám mohla odhalit ještě další významy a možnosti překladu participiálních vazeb.

8. Résumé

Dans la partie théorique du travail, nous nous sommes focalisés sur la description du participe, parce que cette forme verbale constitue le noyau de propositions participiales, lesquelles représentent le sujet principal de ce travail. Dans le premier chapitre, nous avons mentionné comment Béchade, Le Goffic et Weinrich définissent le terme participe. Nous avons découvert que la propriété principale d'un participe est sa capacité à fonctionner comme le verbe ou comme l'adjectif. Nous avons aussi mentionné la formation du participe et le problème de la distinction entre les formes d'un participe et d'un adjectif. Au cours de notre travail, nous avons remarqué que les auteurs des grammaires françaises désignent le participe présent et le participe passé de manière différente. Tandis que Weinrich désigne le participe présent comme *participe neutre* et le participe passé comme *retroparticipe*, Wilmet emploie les appellations *participe de type 1* et *participe de type 2*. Dans la partie qui traite des propriétés morphologiques du participe, nous avons analysé séparément le participe présent et le participe passé. Nous avons découvert que le participe passé peut, à la différence du participe présent, varier en genre et en nombre. Les deux types de participe (c'est-à-dire le participe présent et le participe passé) n'expriment par eux-mêmes ni le temps ni la personne, ainsi nous pouvons les classer parmi les formes verbales indéfinies.

Le chapitre suivant décrit les propriétés syntaxiques du participe. Le participe présent, qui est employé comme un verbe, constitue le noyau d'une proposition participiale. Quand le participe présent est employé comme adjectif, il fonctionne soit en tant qu'*épithète*, *apposé* ou *attribut du complément d'objet direct*. Le participe passé utilisé comme un verbe constitue également le noyau d'une proposition participiale. Mais on le retrouve plus souvent dans les temps composés et dans le passif des verbes transitifs. En emploi adjectival, le participe passé fonctionne comme *attribut du sujet*, *épithète du nom*, *apposé* ou *attribut du complément d'objet direct*. Dans ce chapitre, nous traitons aussi les participes lexicalisés, dont l'adjectif verbal que nous confrontons au participe présent.

Dans le troisième chapitre, nous nous sommes efforcés de décrire les propriétés sémantiques du participe. Nous avons découvert qu'en emploi verbal, le participe

présent exprime la simultanéité par rapport au verbe principal, tandis que le participe passé exprime une action qui précède l'action du verbe principal. À la fin nous avons mentionné également l'emploi du participe dans le français contemporain. Nous avons appris que le participe est souvent employé dans les langues de spécialité, car son usage permet une grande brièveté de l'expression.

Le quatrième chapitre est dédié aux propositions participiales. Les grammaires françaises les désignent aussi de manière différente. Béchade emploie la désignation *proposition participe* ou *participe absolu*, les auteurs de la *Grammaire méthodique du français* les appellent *propositions participiales*, Le Goffic emploie le terme *sous-phrase participiale* et les auteurs Grevisse et Goosse les désignent comme une sorte de la *proposition absolue*. Dans notre travail, nous nous sommes efforcés d'expliquer pour quelle raison les différents auteurs se sont décidés pour une certaine désignation. Ensuite, nous nous sommes occupés de la formation des propositions participiales. Nous avons découvert que la proposition participiale se compose d'un sujet et d'un prédicat et que son sujet doit être différent de celui de la proposition principale. Le participe passé dans les propositions participiales s'accorde dans la plupart des cas avec le sujet. Nous avons marginalement mentionné aussi certains cas particuliers, dans lesquels l'accord ne s'effectue pas. La dernière partie de ce chapitre décrit les propriétés syntaxiques et la signification des propositions participiales. Nous avons trouvé que les propositions participiales peuvent répondre aux propositions adverbiales ou aux compléments adverbiaux.

Dans le dernier chapitre qui représente la partie pratique de ce travail, nous nous sommes efforcés de trouver dans le cadre du corpus parallèle Intercorp les équivalents tchèques des propositions participiales qui ont été construites à partir de quatre verbes choisis : *voir*, *croire*, *dire* et *aller*. Sur la base de la théorie, nous avons supposé que les propositions participiales peuvent être traduites avec les propositions adverbiales ou avec les compléments adverbiaux. Dans l'analyse de corpus, nous avons remarqué aussi d'autres possibilités de traduction. Les propositions participiales ont été traduites également au moyen d'une proposition principale, d'une phrase complexe et d'un épithète.

Pour finir, nous voudrions signaler que les significations des propositions participiales dépendent considérablement de la signification du verbe duquel le participe est formé. Pour cette raison, nous considérons important de souligner que étant donné que nous nous sommes focalisés dans l'analyse de corpus à quatre groupes sémantiques de verbes, ce travail couvre dans sa partie pratique une analyse d'une petite part des verbes. C'est pourquoi nous pouvons présumer qu'une analyse plus étendue pourrait nous révéler encore d'autres significations et possibilités de la traduction des propositions participiales.

9. Seznam použité literatury

BÉCHADE, H.: *Syntaxe du français moderne et contemporaine*, Paris, Presses Universitaires de France, 1993. ISBN 2130458637

LE GOFFIC, P.: *Grammaire de la phrase française*, Paris, Hachette, 1993. ISBN 2-01-020383-6

RIEGEL, M.; PELLAT, J-C.; RIOUL, R.: *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadriège, 2004. ISBN 978-2-13-053959-9

WILMET, M.: *Grammaire critique du français*, Paris, Hachette, 1998. ISBN 2-01145302-X

WEINRICH, H.: *Grammaire textuelle du français*, Paris, Alliance Française/ Les Editions Didier, 1989. ISBN 2-278-03681-6

GREVISSE, M.; GOOSSE, A.: *Le bon usage*, Paris, DeBoeck Université, 2008. ISBN 978-2-8011-1404-9